

Af Kaptajn C. C. Fischers Livserindringer.

Ved Redaktør Niels Hansen.

Den 5. September i Aar fylder Kaptajn C. C. Fischer 80 Aar. Han hører til dem af det ældste nulevende Slægtled, der i første Række har taget Del i den nationale Kamp og det nationale Arbejde. I en lang Aarrække før Verdenskrigen hindrede den preussiske Voldspolitik Uretfærdighed ham i som dansk Vælger at tage Del i Valgene, idet han blev et af Ofrene for Køllerpolitikken Optantlaveri. Men ved hvert Valg var Kaptajn Fischer en trofast og sikker Medhjælper ved det omfattende forberedende Arbejde, der maatte gøres. Som Kasserer for Sprogforeningen fra 1895 og indtil nu har han ydet denne Forening en god Støtte og betydningsfuldt Medarbejde, og utallige nationale og private Tillidshverv er blevet ham betroet, fordi han var en Mand, man havde Tillid til. Han har været Medlem af Vælgerforeningens Tilsynsraad, og i en lang Aarrække har han været Medlem af Bestyrelsen for Den nordslesvigske Folkebank i Aabenraa og taget Del i dens Ledelse.

Kaptajn Fischer er fremfor nogen en typisk Aabenraaer. Hans Livsbane har ført ham samme Vej som saa mange andre af hans Bysbørn, der skulde ud »paa Kysten«, dvs. Østasien. Han var en af de første Danske, der gik i japansk Tjeneste, og efter sin Hjem-

komst derude fra i 1882 tog han levende Del i det nationale Arbejde herhjemme, og han gjorde her som der en betydelig Indsats.

Nu, da han staar ved Tærskelen til de 80 og ser tilbage paa et langt og virksomt Liv, er det at høre ham fortælle om sit Livs mange forskelligartede Oplevelser, som at opleve et stort Udsnit af vor egen og det foregaaende Slægtleds Historie. Og hvad Kaptajn Fischer har at fortælle, vil have Interesse langt ud over hans personlige Bekendtskabskreds. Jeg bad ham derfor efter Genforeningen om Lov til at optegne, hvad han havde at fortælle, og det er det, der gives i det følgende. Formen er saavidt muligt holdt nøje til Kaptajn Fischers egen Gengivelse, for det meste omtrent ordret, men Læseren bedes huske paa, at ved en Genfortælling maa der altid tabes noget af det personlige Præg. Alligevel haaber jeg, at man ved Læsningen vil faa et nogenlunde træffende Billede af Kaptajn Fischers stovte og sejge Personlighed, der til en vis Grad vel nok tør siges at være typisk for den sønderjydske Befolkning, saaledes som det har givet sig Udtryk i den sejge Udholdenhed i Kampen for vor Ret, for Bevarelsen af Danskheden overfor en fysisk langt overlegen Modstander.

Aabenraa, Juli 1924.

N. H a n s e n.

Slægten Fischer er i flere Generationer en udpræget Aabenraaslægt, baade paa Sværd- og Spindesiden. Stamtavlen kan føres tilbage til min Tipoldefader **Magnus Fischer**, der ikke som de fleste af Slægtens senere mandlige Medlemmer tilhørte Sømandsstanden, men han skal have været Kommandersergent. Han døde ret tidligt, og hans Enke **Margrethe Amalie** giftede sig senere med en Løjtnant **Dormeier**. Hun talte Plattysk. I første Ægteskab var der to Børn: **Christopher Conrad** og en Datter, som blev gift med en Nielsen ved Nørreport. I Ægteskabet med **Dormeier** havde hun en Søn, **Jørgen David Dormeier**, som blev Ritmester ved Dragonerne i Itzehoe.

Min Oldefader **Christopher Conrad Fischer** (1736—1810) blev efter sin Faders Død opdraget i Aller, enten i Præstegaarden eller i Møllen. Han kom tilbage til Aabenraa og fik af **Cornelius Cornelisen** et Skib at føre. **Cornelsen** var en af Byens første Købmænd. Han havde været i England og var den første, som begyndte at skære Tobak med Hestekraft, det havde han lært i England. Den Gang blev der nemlig dyrket en hel Del Tobak, navnlig vestfor Byen ude ved Kirkegaarden. Efter Krigen med England i Begyndelsen af Aarhundredet havde han mistet alle sine Skibe. Han kaldte da sine Kreditorer sam-

men og forelagde dem sin Status: »Kan I faa det til at slaa til« sagde han, »ellers har I her mit Guldur.« Han boede paa Storegade, hvor Handelsbanken nu ligger, og kunde efter Pengekrisen ikke blive ved Ejendommen, men maatte flytte. Naar han senere gik sin Spadseretur opad Gaden, kunde han aldrig faa sig til at gaa forbi sin gamle Ejendom.

Om min Oldefar fortælles, at han var en meget myndig og hidsig Karakter. Folk sagde om ham, at fra ham stammer »det gall Fisker-Blod«. Paa en Prøvetur med et nyt Skib i Fjorden, hvor hans Medredere var med, blev han uenig med dem og jog dem i Land. I Cornelssens Hus traf han en ung Pige, Marie Dorthea Festersen, der senere blev hans Hustru. Deres Børn var Magnus, Margrethe Amalie, Fester, Christopher Conrad og Maria Dorthea. Efter sin første Kones Død blev min Oldefader gift med Cecilie Bahnsen, der fødte ham tre Sønner: Martin Bahnsen, Jørgen David og Jes Fester. Cecilie Bahnsens Slægt griber forøvrigt ind i A. D. Jørgensens.

I Aaret 1790 førte min Oldefader Briggen »Fortuna« her fra Byen. I Middelhavet led de Skibbrud ikke langt fra Kysten af Tyrkiet. Min Bedstefader Fester var med som Kahytsdreng. De kom i Land paa en øde Ø med Undtagelse af en Dreng, som druknede. Paa den ubeboede Ø opholdt de sig i 9 Dage. Ved Hjælp af lidt Krudt, som de fandt i et Krudthorn, en Sten og en Kniv lykkedes det dem at faa tændt Ild, hvorved man fra Fastlandet blev opmærksom paa de skibbrudne og fik dem bjærget i meget forkommen Tilstand. Øen, hvor de kom i Land, skal, efter hvad Madam Nielsen, Deckers Svigermoder paa

Vægterpladsen, hvis Fader var med som Baadsmand, har fortalt mig, hedde Elbo.

I Kanalen er min Oldefader ogsaa forlist engang, idet hans Skib blev oversejlet. Hans Søn Fester var ogsaa med denne Gang, og han kom om Bord i det fremmede Skib, medens Faderen reddedes paa anden Maade. Fader og Søn var længe uvidende om hinandens Skæbne. Det Skib, Fester var kommen om Bord i, sejlede til Hamborg, og herfra begav han sig hjem. Ankommen til Sønderport traf han sin yngste Søster, der selvfølgelig blev glad overrasket, og ikke mindre var Glæden i Hjemmet, hvor Faderen allerede var ankommen, og hvor man havde anset Fester for død.

Min Bedstefader F e s t e r F i s c h e r (1774—1863) var gift med C a t h r i n a R e g i n a C a l l s e n, der ogsaa var af en Aabenraa Slægt. Fester kom som nævnt tidligt til Søs med sin Fader. Som Kaptajn kom han til at føre Skib for Købmand Kopperholdt her fra Byen. Senere førte han »Industri«, der dengang var det største Skib fra Aabenraa. »Industri« forliste ved Anholt paa Rejse fra Newcastle til København. Han købte derpaa en gammel Grønlandsfarer i Glückstadt, Briggen »Anna Cathrina«. Den førte Splitflag, fordi det var en gammel Grønlandsfarer. Efter at Skibet var bleven eftersat og istandsat hjemme, gik det til Sønderborg og Faaborg og indtog en Ladning Korn, men forliste i Læssø Rende med Lods om Bord. Skibet kom selv senere af Grunden og blev bordet af en Engelskmand, som tog Skrivepulten om Bord. Denne kom dog senere igen Bedstefader i Hænde med samt Skibsjournalen og andre Papirer. I Lybæk købte han senere ligesom i Glückstadt en

gammel Grønlandsfarer, Briggen, »Die Hoffnung«, som han sejlede med i flere Aar, indtil den forliste ved Indsejlingen til Bremen, medens min Fader var Styrmand om Bord.

Bedstefader fortalte ofte om sine Rejser. Engang havde han set Napoleon holde Parade over sine Tropper. I Stockholm havde han været Vidne til blodige Uroligheder paa Gaderne. Han tog sig meget af sine Børnebørn. Jeg husker endnu, hvorledes vi paa hans Fødselsdag maatte hen at gratulere ham, og ved denne Lejlighed fik vi et Lommetørklæde med Godter. Han var en meget ivrig Tobaksryger, men lavede selv sin Tobak. Vi Børn maatte hjælpe med at samle Skræppeblade, som saa blev skaaret og blandet med Tobakken, og overalt, hvor Bedstefader kom hen, hang der en Pose med hans egen Tobak. Da jeg første Gang gik til Søs, gav han mig en Salmebog, hvori han havde skrevet følgende Vers:

Naar du flittig er, du vinder
Helsen, Munterhed og Brød,
Vejen til din Hytte finder
sjælden Sygdom eller Nød.

Men lad Orden tage Vare
paa, hvad samlet blev med Flid.
Aldrig glem en Skærv at spare
til din svage Alders Tid.

Og vær from, det er det sidste
store mellem alle Bud.
Naar vi alt i Verden miste,
alt vi har i dig, min Gud.

Salmebogen er gaaet tabt for længe siden, men Verset er bleven gemt i min Erindring. En Tid lang havde jeg glemt det midterste Vers, indtil det saa

uvilkaarligt dukkede op i Erindringen igen, og jeg tror, at Versene har haft Betydning for mig.

Ligesom de andre Kaptajner lagde min Bedstefader op om Vinteren, og Sejl og Tovværk blev da bragt i Hus. Han boede dengang paa Søndertorv. De Kaptajner, der boede i Slotsgade, førte Skibsmateriellet i Baade op ad Aaen, der altsaa dengang var sejlbar, hvorefter det saa blev ført i Hus. Om Foraaret gik Skibene saa ud igen. Der kunde dengang ligge ca. 70—80 Skibe paa Rheden her om Foraaret.

Min Bedstefaders Søster *M a r i a D o r t h e a* blev gift med Kaptajn *M a t h i a s K o c k*, der forliste. En Datter *M a r i e* af dette Ægteskab var den gamle Fru *C o r n e t t*, gift med Sejlmager *J ø r g e n C o r n e t t*. Hun var efter Faderens Forlis kommen i Huset hos min Bedstefader og blev opdraget sammen med min Fader og hans Sødskende. Fru *C o r n e t t* var *F a n n y s* gode Veninde og døde i en Alder af 94 Aar i 1910. En af hendes Døtre, *A n n a*, blev først gift med min Morbroder Kaptajn *F r e d e r i k C a l l s e n* og efter hans Død anden Gang gift med Rigsdagsmand *J. P. J u n g g r e e n*.

Min Bedstefader havde 7 Børn: *M a r i a D o r t h e a*, *F r e d e r i k*, *C h r i s t o p h e r C o n r a d*, *C h r i s t i n e*, *F e s t e r*, *C a r l L u d v i g* og *C e c i l i e*.

M a r i a D o r t h e a blev gift med Rebslager *C a s p e r G a r b e n*, og hendes Datter *C a t h r i n e* blev gift med sin Morbroder *F e s t e r F i s c h e r*. En Søn, *J o h a n G a r b e n*, overtog Faderen *C a s p e r G a r b e n s* Rebslagerforretning, og blev gift med *M a r i a H a n s e n*, der døde Sommeren 1924. En Datter af dette Ægteskab, *M a r i a D o r t h e a G a r b e n*, er gift med

min Søster Christines Søn, Kaptajn Peter Michelsen.

Min Bedstefaders næstældste Barn var Frederik Fischer, men om ham skal der fortælles udførligere senere.

Min Fader Christoffer Conrad Fischer var det tredieældste Barn. Han var født den 25. Juli 1811 og døde 18. Juli 1884. Min Moder Anna Elisabeth Callsen var Datter af Hans Jesper Callsen og Hustru Ingeborg, født Michelsen. Som nævnt var min Fader ogsaa Sømand. Han var bl. a. med som Styrmand paa Briggen »Die Hoffnung«, som Bedstefader førte, og som forliste ud for Indsejlingen til Bremen. Han fik Briggen »Anna Cecilie« bygget i Lybæk, som han førte heldigt, indtil han overlod den til sin Broder Fester.

Jeg er født paa Posekær Teglgård, min Morfars Ejendom paa Søndre Chaussee, men mit første Barnedomshjem, som jeg kan huske, laa lige overfor min nuværende Ejendom her i Slotsgade, Jernstøberiet, Nr. 24. Herfra stammer mine første Erindringer. Huset skal tidligere have været indrettet til Toldbygning, og Kaptajn Meyer har fortalt mig, at her blev de første Jernkæder til Ankrene, der kom fra England, fortoldede. Før den Tid havde man brugt Tove i Stedet for Jernkæder. Det maa have været omkring ved 1830.

Saa kom Krigen i 1848. Min Fader var ligesom andre danske Mænd her i Byen bleven udvist og sad nu bl. a. sammen med sin Broder Frederik Fischer, Farver Bahnsen o. a. paa Barsø. Under Krigen havde vi Indkvartering baade af danske og tyske Tropper.

En Nat i Vinteren 1848—49, medens min Fader var paa Barsø, husker jeg, at jeg blev taget op af Sengen tillige med min Broder Anton. Vi blev i Nattens Mulm og Mørke sat op paa Vognen, jeg hos Kusken og min Broder hos Moder. Der var viklet Halm om Hjulene for ikke at lave Støj. Saa gik Turen gennem Byen og op til Barsmark, hvor vi hen paa Morgenstunden tog ind hos en Mand ved Navn Janssen. Her blev vi opvarmede ved en Kop Kaffe. Da det blev Dag, kørte vi videre ned til Stranden, hvorfra Turen gik videre i en Baad over til Barsø. Det var bidende koldt og daarligt Vejr, saa jeg var ganske forkommen, da vi kom i Land. Vi tog ind hos Peter Grau, og jeg blev puttet ind i en Alkove, hvor jeg saa snart kom til Hægterne igen. Min Fader havde sendt Bud efter os ved at lægge Breve i en Flaske, som Fiskerne saa besørgede over til Fastlandet, og herfra tog Kagekonerne dem med til Byen. Min Søster Jenny var ikke med, men var bleven anbragt hos Bedsteforældrene paa Teglgården.

I samme Hus, hvor vi boede paa Barsø, var der Skolestue, og her kom jeg saa til at gaa i Skole første Gang. Den følgende Sommer sejlede vi i en Jagt til Assens. Her blev vi boende, til Krigen var ovre, og her fortsatte jeg Skolegangen. Jeg husker, at vi engang var med et Vagtskib inde i Aabenraa Fjord, og vi kom saa langt ind, at vi kunde se mine Bedsteforældre, der gik langs Stranden med min Søster og vinkede til os.

Da Krigen hørte op, kom vi hjem. Nu kom de danske Embedsmænd, saa vi oplevede en Tid svarende til den, vi har oplevet i de sidste Aar. Vi havde svensk Indkvartering, der laa her som Ordens-tropper ligesom Englænderne før Genforeningen. Min

Fader blev Havnefoged og i 1856 udnævnt til »Agent«.^{*)} Udnævnelsesskrivelsen var paa Tysk. Ved denne Tid blev Nyvej anlagt. Indtil dengang var der kun en Vej, der førte ned til Havnen, nemlig Skibbrogade. Midt i 50erne blev ogsaa den første Dæmning over til Lensnakke anlagt, hvor der tidligere kun gik en Vej, og der blev bygget en Mølle til at udtørre Kilen. Der rejste sig en Del nye Bygninger ved Havnen, og Byggeflugtlinien blev lagt i Retning af Nørreport, men Gaden, der indtil nu kaldtes »Michael Jøbsens Strasse«, blev aldrig fortsat. Først nu efter 60 Aars Forløb er Planen bleven gennemført, Havnegade, skønt Banegaarden har ligget lige i Gadens Forlængelse.

Under Krigen i 1864 blev min Fader afsat af Tykkerne som Havnefoged. Han var med ved Oprettelsen af Den nordslesvigske Folkebank i 1872.

I min Stue har jeg hængende 4 Billeder af Skibe, som min Oldefader, Bedstefader, Fader og jeg selv har ført, og endvidere et Skib, som min Morfader førte. Der er først

Briggen »F o r t u n a«, den førtes af min Oldefader Christopher Conrad Fischer. Billedet er malet 1790. Som omtalt forliste det i Middelhavet, og Mandskabet kom i Land paa en øde Ø, Elbo.

Briggen «I n d u s t r i» førtes af min Bedstefader Fester Fischer. Den er malet 1803 ved Neapel. »Industri« var dengang det største Skib fra Aabenraa. Briggen forliste som nævnt ved Anholt. Dette Billede har været Model til Aabenraa Statsskoles Segl.

Briggen »A n n a C e c i l i e« er malet 1838. Den er bygget i Lybæk til min Fader, der senere overlod

^{*)} »Kgl. Agent« var en Ærestitel, der blev givet af Kongen.

den til sin Broder Fester. Han solgte den i Hamborg og fik derefter i 1856 eller 57 Barken »Farvel« bygget paa Reimers Værft. Endelig Billedet af

Barken »Charlotte Christine«, som jeg gik ud med i 1870, og hvorom der senere skal fortælles. Billedet er malet 1872. — Desuden har jeg et Billede af

Fregatten »Andrea Elisabeth«, som førtes af min Morfader Hans Jesper Callsen. Den er malet 1813 under Sejl ved Anholt.

Barken »Catharina«, hvis Billede hænger ved Siden af de andre, blev bygget i 1865. Jeg var med ved Stabelafløbningen og højste Dannebrog. Jeg gik saa ud med »Catharina« som anden Styrmand under Kaptajn Martin Drescher, min Svigersøn Konsul Dreschers Fader. Paa Kinakysten blev jeg første Styrmand, og 1867 fik jeg Brev fra min Farbroder Fester, om jeg vilde overtage »Farvel«, der laa i Amoy. Vi forliste med »Farvel« ud for Singapore, hvor min Farbroder druknede.

Min Faders Søster Christine blev gift med Boghandler og Bogbinder Nikolaj Sørensen, der overtog Bladet »Freja« fra Fr. Fischer, medens Sønnen Richard Sørensen blev Redaktør. En Boghandel var dengang meget primitivt indrettet, Bøgerne stod nemlig i et Skab inde i Stuen, der, naar der var Marked, ogsaa blev benyttet som Skænkestue. Jeg husker, at Fester Christine var ualmindelig god til at fortælle for os Børn, der i Mørkningen sad og lyttede til hende. Deres Søn Fester Sørensen overtog Boghandelen efter Faderen. En Søn af ham, Nik. S. var indtil 1924 Ejer af Forretningen.

Min Farbroder **Fester Fischer** havde en ret romantisk Skæbne. Han lærte Drejerhaandværket og maa have været ualmindelig dygtig i sit Fag. En rig Mand fra Sydamerika kom her til Byen og overtalte **Fester Fischer** til at drage med ham til Sydamerika og der oprette en Forretning. **Fester** drog med, men kort Tid efter deres Ankomst dertil, dør Manden, og **Fester** staar nu ganske alene i det ukendte Land. Han vil imidlertid ikke bede om Hjælp hjemmefra og vil heller ikke komme tomhændet hjem. Han tager saa Hyre og gaar til Søs og kommer tilfældigvis til Hamborg, hvor en bekendt fra Aabenraa træffer ham. I Begyndelsen vil **Fester** ikke give sig tilkende, men lader sig tilsidst overtale til at tage med hjem. Han havde nu faaet Lyst til Søen og faar senere Skibet »*Anna Cecilie*« at føre. Han blev gift med sin Søsterdatter **Catharina Garben**, der drog ud med ham, bl. a. til Buenos Aires. Han forliste i 1867 udenfor Singapore og druknede. Deres eneste Datter var **Marie Fischer**, der døde et Par Aar før Krigen, og som stiftede et Legat for Byen. Hun var ugift, men havde været forlovet med **Andreas Cornett**, der døde, før de blev gift.

Skibsværfterne i Aabenraa.

Der var dengang en hel Række Skibsværfter i Aabenraa: **Michelsens**, der senere overtoges af **Jacobsen**. Endvidere **Thorkild Andersens**, **Rabens**, **Reimers** og **Poulsens**. Foruden dem var der endvidere **Lunds** og **Holms Værft**, sidstnævnte blev senere en stor Reder i København. Byens største Reder og Bygmester var dog **Jørgen**

Bruh n, der havde sit Værft paa Kalø. Han byggede her i 50'erne Danmarks dengang største Handelsskib »Cimber«. Tidligere havde han bygget »Calcutta«, der forliste ved Læssø, men en Del af Materiellet fra Skibet, Master, Baade osv. reddedes og blev benyttet ved Bygningen af »Cimber«. Jørgen Bruhn var i mange Aar Byens eneste »Agent.« Han ejede Ny-mølle, Knappen, Teglgaarden paa Lensnakke, den nu-værende Villa »Scotland«, Vejrmøllen og flere Huse i Byen.

Det er indlysende, at saa omfattende Virksomheder som disse maatte have en dominerende Indflydelse paa Byens økonomiske Liv. Foruden alle dem, der var direkte beskæftigede ved Skibsfarten, gav denne Brød og Arbejde til en meget stor Del af Byens Befolkning, der indirekte var afhængig af den. Sejlmagerne lavede Sejl, Rebslagerne Tovværk, Bødkerne Tønder og Fade, men desuden gav dels Bygningen af Skibene og dels Udrustningen, naar Afrej-sen fandt Sted, Arbejde og Fortjeneste til Bagerne, der leverede Beskøjter, til Slagterne, der leverede Kød, til Købmændene, der havde store Leverancer af forskellige Varer, medens Snedkere, Blikkenslagere, Malere, Smede osv. havde deres daglige Arbejde ved Nybygninger og Reparationer. Efter Skibsfartens Ophør, ser vi da ogsaa, at forskellige Haandværk er gaaet ind, saaledes Rebslageri, Bødkeri og Nagel-smederi. Byens økonomiske Liv var faktisk afhængigt af Skibsfarten og Skibsbyggeriet.

De aabenraaske Sømænds Rejser gik dengang i Reglen ikke videre end til Middelhavet, først senere sattes Maalet videre ud, til Brasilien, Østasien, Kina og Japan. Japan blev først aabnet for Amerikanerne

i 1856. Hollænderne havde dog før andre Europæere Adgang til en japansk Havn Nagasaki, en Gang om Aaret, idet de, som man sagde, ikke regnedes for kristne, men for Hollændere. Efter at der efterhaanden afsluttedes Handelstraktater med Japan, fik de europæiske Stater aabne Havne: »Treaty ports«, Traktathavne i Japan. Da jeg sejlede for Japan, var der kun 4 aabne Havne, Nagasaki, Kobi, Yokohama og Hakadati. Traktaten mellem Danmark og Japan afsluttedes, medens jeg sejlede i de østasiatiske Farvande, vistnok sidst i 60'erne.

Min Moders Slægt.

Min Moder, Anna Elisabeth Callsens Slægt var ligesom min Faders en udpræget Aabenraa-Familie. Den kan følges tilbage til Midten af det 17. Aarhundrede. Min Morfader Hans Jesper Callsen var ogsaa Kaptajn. En Søster til min Mormoder, Anna Elisabeth, der senere blev gift med Johann Casper Koch, havde været forlovet med en Broder til General Rye's Hustru. Min Mormoders Moder, der ogsaa hed Anna Elisabeth, var gift med Kaptajn Christian Michelsen. Hendes Fader, Peter Johannsen Schütt var ligeledes Kaptajn og laa i Lissabon under det store Jordskælv der i 1755. Da Christian Michelsens Forældre døde tidligt, blev Schütt Formynder for ham og tog ham med paa sine Rejser. Christian Michelsens Forældre, Nikolaj M., gift med Ingeborg Danielsen, boede i et Hus paa den samme Grund, hvor mit Hus nu ligger. Om Nik. M.'s Fader vides, at hans Navn var Michal Nützen, og at han var født i Wismar. Mit Hus er bygget

af en Mand ved Navn Wissing, det blev bygget som Byens første Hotel dengang med Vinkyperi og Vinhandel. Hotellet blev nedlagt for ca. 100 Aar siden. Min Mormoders Slægt kan iøvrigt paa Spindesiden føres tilbage til 1655 til en Anna Pauls, hvis Datter Elisabeth blev gift med en Daniel Kønman.

Min Morfader Hans Jesper Callsens Søster Catharine Regina blev gift med min Farfader Fester Fischer. Om min Morfaders Forældre, Frederik Callsen og Christine, f. Jespersen, vides intet særligt. En Broder til F. C., Peter Callsen, ejede det Hus, hvor Købm. Villars Schmidt nu bor. Her boede han med et Par gamle ugifte Søstre eller Tanter. Han havde ogsaa sejlet og ført Skib for Christian Michelsen. Han førte et meget regelmæssigt Liv, han gik sin Tur ned til Havnen saa præcist, at Folk kunde stille deres Ure derefter. Efter hans Død var der saa meget Sølvtoj, at der blev afholdt Auktion, hvortil der kom Guldsmede baade fra Haderslev og Flensborg. Om Fr. og P. Callsens Bedstefader vides, at han hed Kanitz. De var 2 Brødre Kanitz, den ene var Borgmester og den anden Bykasserer, og den ene, Bykassereren, der boede paa Storegade Nr. 19, i det Hus, hvor Dr. Michelsen nu bor, blev en Nat myrdet af en Person, som var trængt ind i Huset. Morderen undslap og blev aldrig funden. Mordet fandt Sted den Nat, da Farver Bahnsens Fader fødtes.

Frederik Fischer.

Min Farbroder Frederik Fischer husker jeg fra vort Ophold paa Barsø under Krigen, hvortil han ogsaa var flygtet. Han holdt meget af at fiske.

og paa Barsø husker jeg, at han spandt sine egne Fiskesnører ude paa Marken, hvor han, der var vanfør, gik ved Hjælp af sin Skammel. Medens vi tog til Assens, blev han paa Øen, og jeg saa ham først efter vor Hjemkomst efter Krigen. Han boede dengang i Ramsherred, og paa Gaden kørte han altid i en lille Vogn forspændt med en Hund. Jeg kom saa til Søs, og efter min Hjemkomst kom jeg paa Styrmandsskolen, der laa bag den gamle Folkebank paa Skibbroen. Da jeg gik paa Navigationssskolen her, døde i November 1863 Frederik den 7. paa Lyksborg. Saa kom Krigen lige kort efter, at jeg havde taget Styrmandseksamen i Flensborg. Om min Deltagelse i Krigen skal jeg fortælle senere. Efter min Hjemsendelse gik jeg ned til min Farbroder for at tale med ham om min Eksamen. Jeg havde altsaa taget Eksamen paa »Bredden«, men vilde ikke tage den slesvig-holstenske Eksamen »paa Længden«, og saa tilbød min Farbroder at lære mig, hvad der var nødvendigt. »Jeg ved nok«, sagde han, »hvordan de gør det, men jeg har nu min egen Maade, og den skal jeg lære dig.« Han havde lavet sig egne Logaritmer. Dem skrev jeg af og lærte hos ham, hvad der var nødvendigt. Man maatte forbavses over, hvad denne Mand havde lært sig selv af Astronomi og Matematik, som ingen havde undervist ham i. Han lavede ogsaa selv sine Kikkerter og andre astronomiske Apparater, han tog om Middagen Tiden, saa Byens Kirkeur blev stille efter hans Observationer.

Men saa dygtig han var til at regne med Tallene, ligesaa ubehjælpelig var han med Hensyn til sine egne pekuniære og økonomiske Forhold. Han forstod ikke at regne med Penge. Med den Slags Van-

skeligheder henvendte han sig altid til min Fader. Det viste sig jo ogsaa, at han heller ikke kunde holde Rede paa det økonomiske m. H. t. Bladet »Freja«, som han udgav. Han besørgede selv hele Redaktionsarbejdet og hjalp vel ogsaa med i Trykkeriet, der laa i Baggaarden i hans Hus i Ramsherred.

En meget stor Del af Frederik Fischers Tid var optaget af hans Virksomhed som Raadgiver for Folk baade fra By og Land. Allevegne fra kom de for at spørge ham til Raads i alle mulige Sager. Og han ikke blot gav Raad, men han skrev Andragender og andre Dokumenter, hvor man ellers tog en Sagfører til Hjælp. Og hans Mangel paa Sans for det økonomiske og hans Hjælpsomhed forbød ham selvfølgelig at tage nogen Godtgørelse for den Slags Arbejde.

Direkte tog Fr. Fischer ikke Del i det kommunalpolitiske Arbejde, men som Raadgiver spillede han ogsaa her en Rolle. Byens fremtrædende danske Borgere samledes i hans Stue for at drøfte Dagens Spørgsmaal med ham.

Efter Krigen gik jeg anden Gang ud, det var med »Catharina«. Jeg havde selv været med til at rigge Skibet til og hejse Dannebrog, da det gled ud i Vandet. Da Rederne ikke vilde have det til at sejle under tysk Flag, gik vi med det til Svendborg, hvor det blev indregistreret under dansk Flag. Fra Svendborg gik vi til Kronstadt for at indtage en Ladning Mel til Nikolajowsk, hvortil vi kom først i Maj 1866. Min Farbroder, Fester, skrev til mig, om jeg, der nu var Styrmand, vilde overtage »Farvel«, men saa var det, at vi forliste udfør Singapore, og jeg kom hjem i 1869.

Da jeg kom hjem, var Frederik Fischer flyttet ned

bag ved den gamle Folkebank paa Skibbroen. Jeg husker, at han reparerede min Sekstant, og jeg var ham behjælpelig med at tage Middagsobservationen. Jeg var dog kun kort Tid hjemme og tog ud med det nye Skib »Charlotte Christine« til Østasien igen. I Shanghaj fik jeg Efterretning om hans Død i 1871. Jeg har saaledes ikke haft meget med min Farbroder at gøre, efter at jeg var bleven voksen, men dog nok til at have faaet et meget stærkt Indtryk af hans ejendommelige Begavelse og hans levende danske Sindelag. Der var dengang overvejende tyske Sympatier her i Byen. Betydningen af at holde paa det danske Sprog var ikke gaaet op for de fleste, Embedsmændenes Sprog var tysk, Sproget i Skolen var tysk, medens Dansk betragtedes som Gadesprog, og den Bevægelse, der kunde spores i danske Kredse, var mere liberalt end nationalt farvet. Men Frederik Fischer var klar over Sprogets Betydning, og baade gennem sit Blad og gennem sin personlige Paavirkning af alle dem, der samledes i hans smaa Stuer for at faa Raad hos ham eller for at lytte til Samtalerne, som der førtes, har han bidraget mere end nogen anden dengang til at vække og holde den danske Bevægelse i Live, ikke blot her i Aabenraa, men ogsaa i videre Kredse.

— — — — —
Af Slægtens øvrige Medlemmer skal kun nævnes min Brøder Anton Fischer. Ogsaa han var Sømand og sejlede som Kaptajn paa Kinakysten. Han førte »Catharina«, som jeg gik ud med som Styrmand i 1865. Da jeg var forlist med »Charlotte Christine«, tilbød han mig sit Skib og rejste hjem og fik et Jernskib, »Anna Cecilie«, og kom tilbage med dette til Ost-

indien, hvor han forliste. Saa rejste han hjem for at tage Afsked med Søen. Han købte en Gaard i Skovby og blev her gift med *Doris Michelsen*, en Datter af Naboen. Efter at de havde været med paa Vestjyllandsturen i 1884, blev de udviste med 8 Dages Varsel. Han maatte saa overlade Gaarden til Svogeren *Jep Michelsen* som Bestyrer, der senere blev gift med min Søster *Jenny*. *Anton Fischer* tog til Korsør, hvor en anden Broder, *Harald*, der var rejst ud af Landet for at slippe for Militærtjenesten, havde en Forretning. Han oprettede her et Bryggeri og døde i Aaret 1900. Hans Hustru *Doris* overlevede ham indtil 1920. I sit Testamente skænkede hun et Legat paa 10,000 Kr. til Sprogforeningen.

Min Søster *Christine Fischer* blev gift med Kaptajn *Chr. Michelsen*, og de beholdt Ejendommen nede paa Broen. Deres Børn er Kaptajn *Peter Michelsen*, gift med *Dorthea Garben*, og *Anna M.* gift med Kaptajn *Calender*, og *Christoffer* og *Christian*. Sidstnævnte kom med i Verdenskrigen om Bord paa det tyske Krigsskib »Blücher«, der blev skudt i Sænk af Englænderne udfør Helgoland i August 1914: Man har senere ikke hørt fra *Chr. M.*, saa han maa være gaaet til Bunds med Skibet.

Barndom og Ungdom. — Første Gang til Østasien, 1859—1863.

Efter at vi var kommen hjem fra Barsø og Assens under Krigen 48—50, kom jeg til at gaa i Skole, først i Borgerskolen og siden i *Deichmanns Privatskole*, der havde til Huse i to Skolestuer i *Hotel Rudebeck*, det nuværende »Royal« paa *Nørretorv*. Skolen flyttede senere hen i et gammelt Hus paa *Kirkepladsen*, som

laa paa det Sted, hvor nu Pastor Juhler bor, og hvor der tidligere havde været en Pigeskole under Rektor Buch. Der var to Klasser i Skolen. Deichmann var en ejendommelig Lærer, han kunde bruge de værste Skældsord, men var i høj Grad afholdt af Børnene. Han morede sig over Drengene, naar de sloges med hverandre, hvad Pastor Leth derimod ikke gjorde, men beklagede sig derover, hvorfor Deichmann sagde til os: »Naar I vil slaas, saa gaa om bag Kirken«. Han forstod at tage Drengene. Naar en sladrede, gav han de andre Anvisning paa at give ham en Bænketur. Var der en Maaned, hvor vi ingen Fridag havde, kunde vi komme til ham og sige: »I Morgen vil vi have fri,« saa fik vi det — men vi skulde alle være enige. Om Sommeren foretog han Udflugter med os og legede med os, og saa kunde vi af Hjertens Lyst mule ham.

15 Aar gammel, i 1859, skulde jeg til Søs. Jeg blev derfor konfirmeret alene hos Pastor Holdt. Skibet, som jeg skulde ud med, var »Farvel«, der laa i Rotterdam med min Farbroder Fester Fischer som Kaptajn. Jeg rejste med Deligence herfra til Flensborg og videre til Rotterdam. Min første Rejse gik til Buenos Aires og derfra tilbage til Antwerpen. Herfra gik vi til Bordeaux, hvor vi lastede til Hongkong, og derfra til Saigon med en Vinladning. Vi sejlede saa en Tid paa Kinakysten, men saa skrev mine Forældre, at jeg skulde komme hjem og tage Styrmandseksamen. Jeg mønstrede saa i Hongkong og fik Hyre med en engelsk Bark »Rajah of Sarabah«, Kaptajn Tylor, til Liverpool. Undervejs var vi i Land paa St. Helena. Fra Liverpool kom jeg hjem i 1863, kom paa Styrmandsskolen og tog Eksamen i Flensborg i Januar 1864.

Krigen 1864.

Da Krigen brød ud, blev jeg straks indkaldt og kom til Sønderborg den 5. Februar. Her kom der Dagen efter Meddelelse om, at Dannevirke var rømmet. I Stedet for at blive sendt med Skib til København, som oprindeligt bestemt, blev vi, da Skibet var gaaet til Flensborg, sendt til Kajnæs, hvor vi blev en 3—4 Dage, hvorefter vi kom om Bord i »Geysers«, der kom ind til Høruphav med General de Meza om Bord og skulde føre de indkaldte til København. Vi ankom til København om Aftenen, og jeg blev logeret ind paa et Logiskib »Dronning Maria«. Snart blev jeg dog udkommanderet med »Geysers« og kom til Sønderborg igen, hvor vi laa sammen med »Rolf Krake« og eksercerede. En Dag, mens vi laa der, saa vi, at Tyskerne begyndte at bygge Skanser ovre paa Broagerland. »Rolf Krake« dampede derover, og Tyskerne holdt op med deres Arbejde og trak sig tilbage, men begyndte igen, da Skibet var taget bort, og en skøn Dag begyndte de at benytte os som Skive. Vi fik saa Ordre til at gaa bort, og der udsendtes saa Patrouillebaade til Vemmingbund og Allsund. Mens vi laa ved Sønderborg, saa vi daglig Soldaterne marchere op til Skanserne over Broen om Morgenen. Ved Middagstid begyndte saa Vognene med Halm i Bunden at komme tilbage med de saarede. Man mærkede overalt, hvor trykket Stemningen var. Det var for Soldaterne som at gaa til Slagterbænken: »De skyder, men vi kan ikke naa dem.«

Vi blev saa, vistnok i Begyndelsen af April, med »Geysers« sendt ned i Østersøen som Blokade, og her var vi, dendang Stormen paa Dybbøl fandt Sted. Da der var Fare for en Overgang til Fyn, blev vi beordre-

de til Lillebælt. Her kom saa Meddelelsen om Overgangen til Als, saa vort Ophold her nu var formaalsløst. Vi gik saa langs Als Østkyst ned til Høruphav, hvor Proviantskibet »Bellona« blev fyldt med Landtropper. Vi slæbte Skibet over til Faaborg, hvor Tropperne blev landsat.

»Geyser« var et gammelt Krigsskib, en Hjuldampers, fra 1848 med Jacobsen som Kommandant. Den havde 2 store og 4 smaa glatløbede Kanoner. Disse 4 blev under Krigen ombyttet med 2 riflede Kanoner.

En Dag under Blokaden i Østersøen gik vi langs Kysten og saa da en Del tyske Kanonbaade komme ud. Da de fik Øje paa os, vendte de og flygtede. Der blev givet Signal til Forfølgelse, men vi kunde ikke indhente dem. En anden Gang, da vi laa sammen med Linieskibet »Skjold«, fik vi ligeledes Øje paa nogle tyske Kanonbaade. Vi satte Kursen ind mod dem, og først lagde de sig i Slagorden, og der blev vekslet nogle Skud, uden at nogen ramte, hvorefter de tyske Kanonbaade forsvandt.

En Nat, efter at vi havde været i København for at hente Krudt til Flaaden, gik der Ild i Kulbunkerne. Vi signaliserede til Admiralskibet »Niels Juel«, Admiral von Dockum, og fik Ordre til at kaste Krudtet over Bord. Ilden fik vi slukket, men vi maatte saa til København for at reparere. Mens vi laa her i Flaadens Leje, kom Sejerherrerne tilbage fra Helgoland.

Som helbefaren havde jeg mange Lettelser i Tjenesten. Jeg var agterste Mand i Chefens Gig og havde at holde den i Orden.

Vi blev inde, til Krigen var afsluttet, og først hen paa Efteraaret blev vi hjemsendt, over Korsør—Ny-

borg—Assens med Baad til Skærrev, hvorfra vi spadserede hjem.

Anden Gang til Østasien 1865—1869.

Da jeg kom hjem fra Krigen, var Barken »Catharina« under Bygning paa Tømmergaarden. Den skulde Kaptajn M a r t i n D r e s c h e r føre, og jeg skulde med som anden Styrmand. Før Skibet blev færdigt, benyttede jeg i Sommeren ofte min Morbroder, Fr. Callsens Sejlbaad, og foretog bl. a. sammen med Sander Nielsen og Jacob Michelsen en fornøjelig Tur op gennem Lillebælt. Paa Turen til Middelfart fik vi Vindstille og maatte lande ved Wedelsborg. Ankommen til Middelfart lod vi en Maler male Navnet »Dannebrog« i Agterenden og telegraferede saa hjem til »Rederen«, at »Dannebrog« var vel ankommen til Middelfart. Efter en Afstikker til Fredericia og Kolding satte vi Kursen mod Assens. Det var stærk Blæst, og ude i Lillebælt fik en Toldkrydser Øje paa os og gav Signal til at standse. Da vi imidlertid ikke havde noget paa Samvittigheden, satte vi Sejl til og Farten op, og Toldkrydseren optog energisk Forfølgelsen. Vi tog en Mængde Vand ind og maatte stadig øse. I Assens kunde vi se Folk staa nede ved Havnen og med Spænding følge Jagten. Med Baaden halvfuld af Vand kom vi ind, og kort efter kastede Krydseren Anker udenfor Havnen og sendte en Baad i Land, og efter Forklaringen opløste det hele sig i Latter og Morskab.

I Slutningen af 1865 blev »Catharina« færdig. Jeg stod ombord og hejste Dannebrog, da det løb af Stabelen. Vi gik først til Svendborg for at faa danske Papirer, og her blev Kaptajn Drescher dansk Borger.

Under Opholdet her saa vi Damperen med Sønderjyderne ombord komme fra Udflugten til København, og vi hilste med Flagene. — Fra Svendborg gik vi til Kronstadt og indtog en Ladning Rugmel i Bastsække til Nikolajewsk ved Amur-Flodens Munding. Vi afgik fra Kronstadt i Oktober, standsede i København for at indtage Proviant, gik saa gennem Atlanterhavet rundt Kap Horn og op langs Sydamerikas Vestkyst til en Havneby i Nærheden af Valparaiso for at forny Vand- og Proviantbeholdningen. Efter et Par Dages Ophold fortsatte vi Rejsen over Stillehavet gennem Strædet mellem de japanske Øer til Nikolajewsk. Vi laa først en Tid i Castribay, da Amur-Floden, skønt det var bleven hen i Maj, endnu ikke var isfri.

Paa Farten fra Nikolajewsk ned til Kinakysten blev jeg første Styrmand. Fra Amoy fik jeg Brev fra min Farbroder Fester Fischer, der laa der med »Farvel«. Han tilbød mig at overtage Skibet, da han vilde opgive Søen og gaa hjem. Jeg forlod derfor »Catharina« og Kaptajn Drescher i Hongkong og gik til Amoy. Min Farbroder havde ført »Farvel« fra Begyndelsen af. Det var forøvrigt det samme Skib, som jeg havde foretaget min første Rejse med i 1859. Meningen var altsaa, at jeg skulde blive derude med Skibet, medens min Farbroder rejste hjem. Men det kom anderledes. Udfør Singapore stødte vi paa en undersøisk Klippe og forliste. Skibet sank, og min Farbroder druknede tilligemed en Mængde kinesiske Passagerer. Vi, der blev bjærget, kom i Land paa en Ø, hvorfra nogle Fiskere bragte os til Singapore.

Her i Singapore traf jeg flere Landsmænd. Bl. a. laa der en Kaptajn Grønnebæk med en Bark fra Aabenraa, og endvidere traf jeg Kaptajn Detlef

Loof, der havde engelsk Kaptajneksamen. Af ham laante jeg hans engelske Navigationsbøger for at læse til samme Eksamen. Efter at have siddet paa Hotellet og læst, gik jeg til Havnemesteren for at aflægge Prøven. Han sagde til mig, at jeg, da jeg jo ingen Papirer havde, maatte skaffe en Attest, han kunde jo ikke vide, hvad jeg var for en Mand, jeg kunde jo være en Drukkenbolt. Jeg henvendte mig derefter til Skibshandleren, en Hannoveraner, der kendte Chefen for det tyske Firma, som vi var kon-signerede til, før vi forliste. Skibshandleren tog mig med hen til Chefen og lod mig sidde ude i Forværelset, medens han selv gik ind til Chefen, men han kom tilbage med det Svar, »at han ikke kendte mig«. Man vil kunne forstaa, hvor nedslaaende Svaret følte under disse Forhold. Jeg gik saa til den danske Konsul, en Englænder ved Navn Grey, og fortalte ham, hvordan min Stilling var, at jeg var forlist og havde mistet mine Papirer, og ikke kunde faa den nødvendige Attest for, at jeg ikke var en Drukkenbolt, fra det tyske Firma, saa jeg kunde faa engelsk Kaptajneksamen, saa han nu maatte hjælpe mig paa en eller anden Maade eller sende mig hjem. »Den Attest vil jeg give Dem«, sagde han straks og skrev den ud med det samme. Og med Attesten i Lommen gik jeg saa igen til Havnemesteren og aflagde Prøven og fik mit Master-Certificate med Ret til at føre Skib under engelsk Flag. De to Mænds Optræden er betegnende for Forskellen mellem de to Nationer.

Et Par Aar senere, da jeg kom som Kaptajn for et nyt Skib med en Ladning Kul fra Cardiff til Singapore, var Ladningen tilfældigvis bestemt til det tyske Firma, hvis Chef havde nægtet mig den omtalte

Attest for, at jeg ikke var nogen Drukkenbolt. Da jeg dennegang kom op paa Kontoret, var Chefen overstrømmende elskværdig og udtalte, at det var ham en Glæde at se mig.

— Ja, svarede jeg, vi kender jo i Grunden hinanden fra før.

— Nej

— Jo, for et Par Aar siden var jeg her for at bede Dem give mig en Attest for, at jeg ikke var en Drukkenbolt, men da svarede De, at De ikke kendte mig.

— Det maa have beroet paa en Misforstaaelse.

— Ja, ja, det maa vel have beroet paa en Misforstaaelse.

I Singapore laa der et engelsk Skib »Navarra«, hvis Kaptajn i Fuldskab havde stukket Styrmanden ihjel. Mens Sagen blev forhandlet for Retten, fik en Kaptajn Wittrock Skibet at føre, og jeg, der nu havde engelsk Certificate, gik med som Styrmand til Hongkong. Jeg holdt dog ikke af at være om Bord hos dette Røverpak, og i Hongkong tog jeg imod et Tilbud om at gaa som Kaptajn med det franske Skib »Maria Morton«, der var hjemmehørende i Marseille, og hvis Kaptajn var bleven syg. Vi gik saa til Manilla, der dengang var spansk. Vi kom langt ind paa Kysten og lastede en Ladning Træ tilbage til Hongkong. Her var den franske Kaptajn, hvis Sygdom var Grunden til, at jeg havde faaet tilbudt at føre Skibet, blevet rask, saa jeg traadte atter tilbage. Jeg fik saa Hyre som Styrmand med en tremastet Skonnert »Hera«, Kaptajn Buchholt. Det var et dejligt, flot Skib, hjemmehørende i Bangkok, men under engelsk Flag. Kaptajnen var en Søn af min gamle Danselærer. Da vi kom til Bangkok, blev Skibet lagt op til Reparatur.

I siamesisk Tjeneste.

Det var i 1868. Jeg gik nu i siamesisk Tjeneste og kom som Styrmand om Bord i Barken »St. Georg«, Kaptajn Petersen fra Aabenraa, der var gift med en Kineserinde. Der var dengang mange fremmede Kaptajner i Siam, og deriblandt ikke faa danske. En dansk Konsul Købke ejede selv nogle Skibe, som bl. a. Kaptajnerne Bachmann og Saxtorph sejlede med. Endvidere traf jeg der Kaptajn Jessen Juhler fra Løjt, Pastor Juhlers Fader, og Kaptajn Jørgensen o. fl. a. Baade Siamesere og Kinesere havde europæiske Kaptajner og Styr mænd, og selv nu er der saa at sige ingen Siamesere, der er bleven Kaptajner eller Styr mænd. Derimod er Japanerne jo kommen meget hurtigere frem, saa der nu næppe er fremmede Officerer paa japanske Skibe. Siameserne maa man betragte som en temmelig lavtstaaende Nation, enkelte kan svinge sig op, men Folket som Helhed staar paa et ret lavt Trin ligesom Malajerne. Skønt Siam har haft en meget nær Berøring med Europa, er det dog ikke kommet ret langt frem. Handelen var dengang hovedsagelig paa kinesiske Hænder, bortset fra enkelte siamesiske Adelsmænd. Det var først efter at H. N. Andersen var kommen derud, at der kom Liv i den siamesiske Handel.

Med »St. Georg« sejlede vi saa paa Singapore. Senere kom jeg om Bord paa Briggen »Rebekka«, Kaptajn Ravnkilde, en Dansker.

Jeg havde imidlertid faaet Brev hjemmefra, at hvis jeg vilde komme hjem, vilde man hjælpe mig til et eget Skib. I Bangkok traf jeg Styrmanden fra et tysk Skib »Filicia«, der var for hjemgaaende, medens

Styrmanden havde mere Lyst til at blive. Styrmanden vilde nok bytte med mig, men Kaptajnen var allerede gaaet i Land for at bringe Papirerne i Orden til Afrejsen. Jeg bad derfor Styrmanden sige Kaptajnen Besked. Kort efter at jeg var kommen om Bord, lagde en Baad til ved Siden. Det var Kaptajnen fra »Filicia«, og vi blev snart enige om, at jeg skulde bytte med hans Styrmand. Jeg fik straks Ordre til at hale Skibet ud paa Reden, medens Kaptajnen gjorde alt klar til Afrejsen.

Saa gik vi med »Filicia« rundt Kap det gode Haab til Bremerhaven, hvor vi ankom i Efteraaret 1869. Her i Bremerhaven, husker jeg, læste jeg om Aabningen af Suezkanalen. Jeg rejste saa hjem, og her laa det sidste Skib, som Skibsbygger Skifter Andersen har bygget, i Vandet. Det var »Charlotte Christine«. Det købte vi.

Mit Undersaatsforhold og mine tabte Papirer.

Jeg havde nu eget Skib. Skibet skulde gaa under tysk Flag, og jeg havde Eksamen, der berettigede mig til at føre tysk Skib. Jeg skrev saa til Regeringen i Slesvig, at jeg skulde have dette Skib at føre, hvilke Papirer jeg maatte have, da mine oprindelige Papirer var gaaet tabt ved Skibsforlis. Der blev svaret, at jeg skulde skaffe Bevis for, at mine Papirer var gaaet tabt paa den angivne Maade, endvidere Bevis for, at jeg havde Eksamen, der berettigede mig til at føre tysk Skib, og for at have aftjent min Værnepligt, og endelig et Bevis for mit Undersaatsforhold. Jeg skrev saa til Singapore og fik fra den danske Konsul et Bevis for, at mine Papirer var gaaet tabt, og fra den danske Regering fik jeg et Bevis for,

at have bestaaet Eksamen og aftjent min Værnepligt. Med disse Papirer gik jeg saa op til Landraad Lewetzow for at faa Bevis for mit Undersaatsforhold. Landraaden spurgte mig saa:

— Hvor var De i 1866, da Landet blev preussisk?

— Da sejlede jeg paa Kinakysten om Bord i fremmede Skibe.

— Ja, saa er jeg i Tvivl om, hvorvidt De er bleven preussisk Undersaat, sagde Landraaden.

— Men hvordan skal jeg da forholde mig for at faa mine Papirer i Orden.

— Det simpleste vil være, at De søger om at blive preussisk Undersaat.

Og Landraaden var saa elskværdig selv at skrive op, hvordan Ansøgningen skulde skrives: At jeg, der i 1864 havde opteret for Danmark (h v a d j e g j o i k k e h a v d e g j o r t) nu ønskede at komme tilbage igen. Det skrev jeg under paa, og fik paa denne Maade mine Papirer, som jeg skulde bruge. Landraadens Hensigt var altsaa kun den at hjælpe mig paa den nemmeste Maade ved en fingeret Option til at faa mine Papirer i Orden. Men det var denne min Underskrift, der senere benyttedes til et Forsøg paa at gøre mig til dansk Undersaat. Men derom senere.

Tredie Gang til Østasien 1870.

Paa Grundlag af disse Papirer fra Landraaden fik jeg saa mit tyske Kaptajns-certifikat og sejlede i April 1870 med Barken »Charlotte Christine« ud fra Aabenraa under tysk Flag til Cardiff, hvor vi indtog en Ladning Kul til det omtalte tyske Firma i Singapore. Ved Ankomsten til Singapore fik jeg Meddelelse om, at Krigen mellem Frankrig og Tyskland var udbrudt, og

som Følge deraf maatte vi blive liggende der i nogle Maaneder. Jeg traf der adskillige bekendte og Landsmænd i den Tid, saaledes Kaptajnerne B o y s e n, Aabenraa, M a l g r a f, Graasten, og M a t z e n, Flensborg, og vi var for det meste sammen. Mens vi laa der, kom Fru Kaptajn Jørgensen, en Søster til afdøde Gaardejer Jak. Michelsen, Kolstrup, og Pastor Juhlers Moder, der var forlovet med Kaptajn Jessen Juhler. Jeg bragte de to Damer paa Hotellet og var dem behjælpelige ved Afrejsen til Bangkok, hvor de skulde træffe deres paarørende.

I de følgende Aar sejlede jeg paa Kinakysten og Japan. I 1872 kom min Forlovede derud, og vi holdt Bryllup i Shanghai, blev først borgerligt viede af den tyske Konsul og senere kirkeligt viede af den engelske Præst. Brylluppet stod paa Hotellet. Min Hustru sejlede fra nu af med mig. Som Styrmand havde jeg dengang Faderen til cand. jur. Christian Thomsen, der faldt i Krigen.

Fra Hongkong skulde vi senere op til Wladiwostok, og det var egentlig Mening, at min Hustru, da hun ventede sin Nedkomst, skulde blive i Byen. Men før Afrejsen fandt Sted, blev vor første lille Datter Anna født om Bord paa Skibet, og baade Moder og Barn blev saa om Bord. I Hongkong brugte man dengang altid Kinesere til at ro sig i Land, og jeg lagde Mærke til, at min sædvanlige Baad med Kineseren en Dag lige før Afrejsen ikke var mødt, men næste Dag kom han igen.

— Du var her ikke i Gaar, sagde jeg til ham.

— Nej, svarede han, min Kone fik et Barn.

— Din Kone? Jamen hun staar jo derhenne i Agterstavnen og ror?

— Ja, det var jo kun en Pige, lød Svaret. — Havde det været en Dreng, saa havde Konen nemlig faaet tre Dages Ferie.

Det var forøvrigt meget usikre Forhold at sejle under, da Farvandet var hjemsøgt af kinesiske Sørøvere. Kineserne var rene Tyveknægte. I Wampu havde vi en Baad paa Vagt foran og en bagved Skibet for at passe paa, at Kineserne ikke stjal Kobberet af Bunden paa Skibet, hvad der alligevel kunde lykkes for dem. Vi maatte have Vagt gaaende om Natten med ladt Gevær, men det hændte et Skib i Amoy, at Kineserne stjal Geværet fra Vagten. Af Hensyn til Sørøverne maatte vi have Kanoner om Bord. Ikke faa Skibe blev alligevel taget af Sørøvere, saaledes et Skib, ført af Kapt. Davidsen, nu i Flensborg. Et andet Skib, bygget til Fr. Callesen, blev under en anden Kaptajn taget og brændt af Sørøverne.

Vi gik saa til Wladiwostok, og baade min Kone og vor lille Pige Anna var med. Paa Vejen fra Wladiwostok forliste vi i September 1873 paa Øen Matusima, »Fyrretræsøen«. Vi var gaaet ud fra Wladiwostok i stærkt skyet Vejr og Regn, saa det ikke var muligt at tage Observationer. Vi havde sat Kursen for at gaa mellem Korea og Matusima, men blev af Strømmen og Blæsten sat ud af Kurs. Pludselig blev der raabt: »Brænding forude«. I en Fart fik vi Skibet drejet under Vinden, men var allerede paa Grund af Tykningen og det usigtbare Vejr kommen for tæt ind under Land. Vi prøvede saa at klare Landet, men fik paany Brænding forude. Vi forsøgte at vende Skibet, men var nu saa langt inde under Land, at der ikke var Vind nok. Og saa gik det mod Land. Vi lod Ankeret falde og forsøgte at faa en Baad i Vandet be-

mandet med 2 Mand, der skulde se at komme indenfor Brændingen, men Brændingen tog Baaden, og vi saa ikke, hvad der blev af den og Mændene. Ankeret holdt ikke, og Skibet begyndte at hugge paa Skærene i Stormen og Regnen. Masterne kappedes. Min Hustru stod i Kahytsdøren med vor lille Pige paa Armen og sagde til mig: »Skal vi virkelig dø, saa unge? Du maa ikke gaa fra mig.« Nej, det lovede jeg hende. Jeg gav nu Styrmanden Ordre til at tage Folkene nedenunder og give dem noget at spise, da det ikke var godt at vide, naar de fik noget igen. »Men sørg for, at de ikke drikker sig fulde«, sagde jeg. Det opmuntrede Folkene og Modet steg, Styrmanden sagde til min Hustru: »Nu skal De ikke være bange«, hvortil min Hustru svarede: »Nej, jeg er ikke bange, sørg De selv for, at De ikke bliver det.«

Da det begyndte at lysne, hørte vi Raab fra Land og blev klar over, at det var de to Mænd fra Baaden, som var kommen i Land. Vi havde en Newfoundlandser om Bord og bandt nu Lodlinen i Halskæden og kastede Hunden over Bord, for at den skulde prøve, om den kunde naa ind til de to paa Land. Vi hørte den noget efter hyle inde fra Skærene og forsøgte at hale den om Bord igen. Men det var ikke muligt; antagelig er Linen kommen i Klemme mellem Klipperne og vi maatte saa kappe Linen. Saa bandt vi en tynd Line fast til et tomt Vandanker og kastede det over Bord. Det varede længe, men endelig drev det saa tæt ind mod Land, at de to derinde kunde naa ud og faa fat i Linen, og nu var Forbindelsen i Stand. Vi bandt nu et tykkere Tov fast i Linen. Det blev halet i Land og bundet til et Træ. En Jernkovse blev anbragt om Tovet og en Baadsmandsstol bundet til, og

Tovet gjort fast til Mesanmasten. Men alle kom i Baadsmandsstolen gennem Brændingen, en efter en, jeg med min lille Pige i Armen. Ogsaa de kinesiske Passagerer kom godt i Land, ligesom vi fik en Del Proviant med. Efter et Par Timers Forløb var Skibet fuldstændig forsvundet.

Inde paa Øen samlede vi nu Vragstykker og Sejl og byggede os et Hus. Klimaet er, skønt Øen ligger paa en lavere Bredegrad, omtrent som her. Provianten blev fordelt i smaa Portioner, og vi samlede Rødder og Muslinger, og hvad der ellers var af spiseligt. Vi gik dernæst i Arbejde med at faa Baaden, som de to Mænd var kommen i Land med, og som var bleven delvis ødelagt, gjort i Stand, men fandt forøvrigt senere nogle smaa Kanoer og Fiskerbaade, saa man kunde se, at der havde været Folk der. Der blev stadig holdt Udkig fra et højtliggende Punkt paa Øen og sendt Patrouiller ud med en Baad for om muligt at se, om der var Folk paa Øen, eller faa Øje paa et Skib. Den 10. Dag sendte jeg en Baad ud, der skulde gaa rundt om Øen, og mens den var borte, blev der pludselig meldt: »En Sejler!« En Baad blev straks sat i Vandet, og jeg gik ud med 5 Mand og roede ud efter Skibet, der viste sig at være en russisk Orlogsmænd »Witias«, Kaptajn N a s i m o f f. Han havde tidligere ført Tsarens Lystjagt. Vi blev venligt modtagne om Bord, og Kaptajnen sendte sin egen Baad i Land efter min Hustru og Datter, der om Bord blev kaldt »Witias' Datter«. Kaptajnen stillede sin egen Kahyt til min og min Hustrus Raadighed. Medens en stor Baad hentede Mandskabet om Bord inde fra Land, kom vor egen Baad tilbage fra sin Tur rundt om Øen, og alle kom saaledes om Bord. »Witias« kom fra Wladi-

wostok, hvortil den havde bragt en af Storfyrsterne, der skulde rejse hjem over Land gennem Sibirien.

»Witias« bragte os efter to Dages Sejlads til Nagasaki i Japan, hvor der var en dansk Telegrafstation, Store Nordiske. Her blev min Hustru og jeg indbudt til at bo. »Witias« Kaptajn spurgte mig, om jeg havde Lyst til at gaa med til Shanghai, og vi fulgte Indbydelsen. Jeg fik her Brev fra min Broder Anton, om jeg vilde overtage »Catharina«, saa vilde han gaa hjem. Jeg tog imod Tilbudet, og vi rejste saa til Hongkong for derfra at gaa til Amoy og overtage Skibet. Medens vi endnu laa i Hongkong, var »Witias« ogsaa kommen dertil, og Officerene fra »Witias« kom før vor Afrejse og smykkede vor Kahyt med Blomster.

Fra Amoy gik jeg med »Catharina« til Singapore og Penang. Da vi laa i Singapore, mødtes vi atter med »Witias«. Kaptajn Nasimoff fortalte, at han nu var paa Vej til England, hvor en russisk Prins skulde giftes med en engelsk Prinsesse, og da han alt-saa skulde samme Vej som vi, tilbød han at tage os med paa Slæb gennem Malakkastrædet. Da vi tog Afsked fra hinanden der, sendte han Champagne over til os, og med Champagneglassene i Haanden tog vi Afsked med vore rusiske Venner, mens Skibene fjernede sig fra hinanden.

Senere, da jeg var i japansk Tjeneste, traf jeg endnu en Gang Kaptajn Nasimoff, der da var om Bord paa et russisk Krigsskib »Minja«. Og vi fejrede Gensynet. Han viste mig rundt paa det russiske Krigsskib, og her saa jeg for første Gang en Torpedo.

Min Hustru sejlede stadig med mig, og vor næste lille Pige, Sara, blev født i Oktober 1874 om Bord

paa Vej fra Makassa til Hongkong midt under Ækvator i Makassastrædet mellem Borneo og Celebes. Da den tredie ventedes, blev min Hustru i Land i Amoy, og her blev vor Datter Marie født. Jeg kom efter at have krydset mod Monsunen til Amoy Dagen efter, at hun var født. I 1877, da der var Udsigt til flere, rejste min Hustru hjem med de tre Smaapiger, og da den fjerde, Jenny, var født hjemme, blev de alle fire døbt paa en Dag.

Nogle Maaneder senere forliste jeg med »Catharina« i en Taifun paa Vejen fra Hakadati til Yokohama. En stor Mængde Skibe, der samtidig var paa Kysten, forliste ligeledes. En Taifun er en Hvirvelvind, der gaar i en Cirkel, som bevæger sig fremad. Vi søgte ud fra Land, men da det ikke lykkedes, og vi fik Landkending forude, fik vi Skibet vendt og søgte den anden Vej ud af Taifunen. Sejl blev sat, men de var blæst væk i et Nu. Da vi havde mistet Sejlene, vidste vi, at der ingen Redning var. Ved 8-Tiden om Aftenen gik Skibet ind paa Klipperne, der ragede op et Stykke udenfor Land. Da Skibet stødte med Bred siden, brækkede det midt over, og hele Forskibet forsvandt med dem, der var der. Vi forsøgte at holde os paa Agterskibet, og de Øjeblikke, man oplever under saadanne Forhold, kan man slet ikke forestille sig. Naar en af de store Søer er skyllet over Skibet, ser man den løbe tilbage, og saa rejser der sig en Sø bagved højere og højere, den kommer nærmere og nærmere, og tilsidst styrter den sig over os og skyller alt med sig.

Da Søen var kommen over os og havde revet os med, mærkede jeg, at jeg var kommen ind under Skibet og ind mellem Tovværket og troede, at min

sidste Time var kommen. Men saa kom den næste Sø og skyllede mig op paa Klipperne, hvor der allerede sad nogle, der var bjergede. Jeg fik ogsaa Fodfæste, men vi blev snart klare over, at vi ikke kunde holde os der, men maatte se at komme op paa de højereliggende Klipper længere inde. Vi afventede den næste Bølge, og da vi søgte at komme op, greb den kinesiske Kok om mig, og vi skyllede frem og tilbage, indtil han druknede. Jeg fik hele Ryggen slaaet i Stykker ved at blive slaaet imod Klipperne, og da jeg endelig kom op, mistede jeg Bevidstheden, jeg hørte kun anden Styrmand sige: »Her ligger Kap-tajnen, lad os faa ham længere op.« Der blev jeg saa liggende, indtil jeg kom til mig selv igen.

Da det begyndte at blive lyst, fik Japanerne inde paa Land Øje paa os og sendte straks en Fiskerbaad ud efter os. Den ankrede op halvvejs ude i Læ af Klippen, og 3—4 Mand svømmede saa ud til os med en Line og hjalp os om Bord i Baaden og bragte os i Land, hvor de var meget gode imod os. Jeg oplevede her et Træk af en Japaner, som jeg aldrig vil glemme. Jeg vidste, at en lille tremastet Skonnert, hvis Kap-tajn havde sin Hustru om Bord, havde været i Nærheden. Jeg hørte, at han var forlist lidt længere nede paa Kysten, og da jeg var bleven saa rask, at jeg kunde gaa, gik jeg en Dag derned for at se til ham. Jeg naaede derhen og hørte, at de var alle bleven reddede paa en vidunderlig Maade. Skibet havde stødt med Agterenden forrest, men var saa svinget omkring, og Søen havde saa klemmt det ind mellem to Klipper, saa Bugspryddet ragede ind over Land. Alle, der var om Bord, var saa bleven firet ned fra Bugspryddet og reddet. Undervejs fra dette Besøg

blev jeg træt og satte mig til at hvile. En Japanner kom da gaaende hen til mig og talte til mig. Dengang forstod jeg ikke Japansk. Han vendte sin Ryg om imod mig og gjorde ved Tegn forstaaeligt, at jeg skulde sætte mig op paa hans Ryg. Det gjorde jeg, og han bar mig saaledes hjem.

Beboerne bragte mig efter Forliset alt, hvad der skyllede i Land, og som de troede havde Værdi. Endog en Pengepung med Penge bragte de mig. Det kunde man ikke have ventet af Kinesere. Liget af Styrmanden, *H o h l m a n n* fra Nørby, skyllede i Land, og vi forklarede Japannerne, hvordan vi ønskede, at han skulde begraves. De lavede en Kiste til os og hjalp os med alt. Ved Begravelsen holdt jeg selv Ligtalen.

I japansk Tjeneste.

Da vi havde været der nogen Tid, blev det godt Vejr igen. Folkene udrustede nu en Baad til os for at bringe os til Yokohama. Undervejs traf vi et tysk Orlogsskib »Königin Elisabeth«, det var sendt ud for at bjerge Mandskabet fra de forliste tyske Skibe. Vi kom om Bord, og jeg kom under Lægebehandling. Paa Skibet traf jeg den gamle »Gerichtsvollzieher« Haacke, der senere ofte har fortalt, at han godt mindedes, dengang de hentede os.

Vi kom saa til Yokohama. Og efter at jeg havde ligget til Sengs en Tid med min daarlige Ryg og var kommen mig, tog jeg igen fat paa Navigationsbøgerne, og da jeg mente at kunne tilstrækkeligt, tog jeg til Tokio for at faa japansk Kaptajnseksamen. Det fik jeg i 1877. Det japanske Master-Certificate har følgende Ordlyd paa Engelsk (paa den anden Side staar det paa Japansk):

Marine Office	No. of Certificate
Home	53
Department	

Address of Bearer: Yokohama.

Place of Birth: Apenrade, Germany.

Date of Birth: Sept. 5th 1844.

ISSUED BY THE HOME DEPARTEMENT.

CERTIFICATE OF COMPETENCY

AS

Master

To Carl Christian Fischer.

Whereas it has been reported to us that you have been found duly qualified to fullfill the duties of Master in the Mercantile Marine of Japan we do hereby in pursuance of the »General Regulations for the Engagement of Masters, Mates, and Engineers, on Board vessels of Foreign form of Construction«, grant you this Certificate of Competency.

Given under our Hand this 3d. day of the 10.th month of the 10.th year of Meiji.

H. Mayesima.	Officers of the
S. Tazkahava.	Home Departement.

Signature: C. C. Fischer.

This Certificate is given upon an Examination passed at Tokio on the 2d day of the 10.th month of the 10.th year of Meiji.

Entered in the general Register on the 3d. day of the 10.th month of the 10.th year of Meiji.

E. Knipping, Registrar.

Jeg kendte Japanerne fra før, men var bleven overrasket over den Maade, vi efter Skibbruddet var bleven behandlet paa, og den Hjælpsomhed, der var vist os. Da jeg nu kom til at sejle for Japanerne, kom jeg til mange Havne, hvor der før ingen Euro-pæere havde været. Japanerne var meget nysgerrige, de kom om Bord og saa alting efter. De ligner meget Børn, fra Sorg og Graad gaar de let over til Glæde og Latter. Jeg fik Indtryk af, at Læsning og Skriv-

ning var kendt af alle; det japanske Skriftsprog er ikke et Mandarinsprog, der kun er beregnet til og benyttet af de højere Klasser. Det har et Alfabet med 47 Lydbetegnelser. Og ligesom Tyveri er ukendt, hvor Europæerne ikke er kommen hen — de der kom om Bord og saa alle Skuffer efter, gjorde sig aldrig skyldig i Tyveri — saaledes kender deres Sprog ikke til Skældsord og Eder. Naar et Par Japanere bliver uenige og Uvenner, søger de at overgaa hinanden i Høflighed. Det har forledt Europæere, der ikke kendte dette Forhold, til at tro, at Japanerne er falske, og at man ikke kan stole paa en Japaners Ord; thi har en Japaner en anden Mening, giver han det ikke til Kende. At sige imod, vilde støde an imod den japanske Etikette.

Det er et meget renligt Folkefærd. De tager dagligt et Bad, har overalt Badehuse, hvor de overhælder sig med Vand, Mænd og Kvinder og Børn færdes her mellem hinanden uden at genere sig — dvs. hvor Europæerne endnu ikke var kommen hen.

Ved Handeler kender de ikke til at prutte. Hvis man havde spurgt om Prisen og saa vilde byde mindre, vilde Japanerne se uforstaaende paa en og sige: Ja hvis du ikke har saa meget at give, saa kan jeg forære dig det.

Det var som tidligere omtalt først i 1856, at enkelte Havne i Japan blev aabnet for Amerikanerne og Europæerne, og først langt op i 60-erne blev Landet aabnet for Danskerne, saa jeg var blandt de første Danskere, som kom dertil. Men fra den Tid begynder de at tage Europæerne til Læremestre, især paa det militære Omraade. Japanerne er et udpræget Kriegerfolk. Man gik endnu dengang med to Sværd,

det ene, det store, til at kæmpe med, det andet til at begaa Harakiri med, naar man ikke kunde staa sig. Ved Tokio saa jeg et Tempel, hvortil alle valfartede, fordi der her opbevaredes nogle Klædninger af japanske Helte. Landet var delt i smaa Fyrstendømmer, og to Fyrster var kommen i Strid med hinanden. Den ene blev dræbt. Hans Mænd svor sig sammen og trængte ind i den andens Palads, huggede Hovedet af ham, vaskede det og lagde det paa deres Herres Grav, satte sig omkring det og skar Maven op paa sig. Disse Mænds Klædninger var det, som blev hængt op i Templet, hvortil Japanerne nu valfartede. Det er japansk Opfattelse af Tapperhed.

Men var Japanerne tapre Krigere, forbavsede det mig, at de var saa langt tilbage som Søfolk, skønt de var dygtige som Fiskere og Baadførere. Men paa dette Omraade var de lærenemme Elever. Medens alle de andre asiatiske Folk, som Malajere, Siamesere og Kinesere, der forlængst havde haft Forbindelse med Europæere, endnu ikke formaar at sejle deres egne Skibe, tager Japanerne ikke mere nogen fremmed om Bord, men fører selv deres Skibe til europæiske Havne. For et Par Aars Tid siden traf jeg i Aarhus et japansk Dampskib med udelukkende japansk Besætning om Bord. Jeg gik om Bord og forestillede mig for Kaptajnen som japansk Kaptajn, og udtalte min Glæde over at se, hvad Japanerne havde drevet det til.

Der var ogsaa japanske Aviser allerede den Gang. Det viser, at Befolkningen var langt bedre oplyst end de andre asiatiske Folkeslag, saa de langt hurtigere end disse kunde tilegne sig de nødvendige Kundskaber. De er i Besiddelse af en meget stor Selvtillid,

der kan grænse til Dumhed, men denne Selvtillid bliver jo alligevel en Styrke for et fremadstræbende Folk.

Mens jeg var i Japan, var der i Kagoshimo i Syd-japan en Fyrste ved Navn Saigo, der ikke vilde følge Regeringen og indføre europæisk Militær, men han holdt paa det gamle System, »de to Sværd«. Regeringen sendte Tropper mod Kagoshimo, og indtog hans By. Saigo erobrede den tilbage. Regeringen sendte flere Tropper, og de indesluttede tilsidst Fyrsten paa et Bjerg og slog et tredobbelt Plankeværk uden om de belejrede. En General, hans egen Broder, blev sendt til ham, at han skulde overgive sig. Broderen blev ført derhen af Kaptajn P. Frahm fra Aabenraa. Men Saigo lod sig ikke overtale, og han og hans Mænd blev alle huggede ned. Det var i 1878—79. Japanerne er det modigste og tapreste Folk, jeg kender. Det viste de ogsaa i den russisk-japanske Krig. De kender ikke til at overgive sig. Derfor tænker jeg mig ogsaa, at de nu efter Verdenskrigens Udgang har mistet al Respekt for Tyskerne, efter at disse har overgivet sig. Det er betegnende for japansk Tankegang, at en dødsdømt kan blive benaa det til at skære Maven op paa sig selv.

Som Købmænd staar Japaneren langt under Kineseren. Mange Kinesere havde dengang sat sig fast som Købmænd i Japan, og Japanerne troede i deres Selvtillid, at det maatte de ogsaa kunne lave noget tilsvarende til, og de forsøgte sig i Shanghaj. Jeg lastede saaledes flere Ladninger spiselig Tang (Sea-weed) til Shanghaj, men Kineserne lod Japanerne sidde, handlede ikke med dem, saa den Forretning kunde ikke gaa. Jeg betragter den kinesiske Gros-

serer som Verdens dygtigste Købmand, og man kan først og fremmest stole paa ham. Ethvert europæisk Handelshus har sin kinesiske »Comprador«, der besørger alle Pengesager, Inkassationer og Udbetalinger, og jeg har aldrig hørt, at nogen er bleven snydt af sin »Comprador«. Jeg har aldrig set nogen kunne tælle Penge, amerikanske Sølvdollars, saa hurtigt som Kineserne, og med en saadan Færdighed skille de falske Mønter ud.

De Egenskaber, der karakteriserer Japanerne, er Flid og Nøjsomhed, og de staar herved i Modsætning til de europæiske Folkeslag. Hos os indføres nu 8 Timers Arbejdsdagen, og Sparsommelighed og Nøjsomhed mærker vi ikke meget til; naar Folk bliver 60 Aar gamle, skal Staten underholde dem. I Asien er Livsfornödenhederne meget mindre, og derfor vil Konkurrencen derfra blive saa stor, at Europa ikke kan vinde med. Men de færreste er klar over, hvor nær Konkurrencen rykker ind paa os. Fabrikkerne og Industrien vil søge derhen, hvor den billigste Arbejdskraft findes, og derfor kan jeg kun se meget mørkt paa Europas Fremtid i denne Henseende.

Da jeg havde faaet mit japanske Certificate, fik jeg en gammel engelsk Postdamper, »Aden«, at føre. Den blev rigget til som Sejlskib, og jeg førte den paa den første Rejse til Kobe. Den fik Navnet »Kino Kuno Maru«. Her var Nan Mungard fra Sild med som Styrmand. Han havde tidligere været med min Broder som Styrmand om Bord paa »Catharina«. Besætningen var, bortset fra Officererne, Japanere. Med »Kino Kuno Maru« sejlede jeg fra Yokohama til Kobe og tilbage til Tokio. Der var flere unge »Printess« om Bord, unge Japanere, der skulde

uddannes til Sømænd. Senere kom jeg over paa et japansk Dampskib, først som Styrmand, indtil jeg som 1. Styrmand kom over paa »Takashio Maru«. Af dette Skib har jeg endnu et Billede hængende. Det var dengang det største japanske Dampskib. Kaptajnen var en gammel Amerikaner Ney. Med disse Skibe sejlede vi rundt paa Japans Kyster, snart paa Øst-, snart paa Vestkysten, hvor endnu ingen europæiske Skibe maatte komme.

Engang i Nordjapan var et af det Selskabs Skibe, som jeg sejlede for, kommen paa Grund med beskadiget Ror. Vi kom til og fik det paa Slæb. Det blæste op til Storm, og vi drev om paa Havet i flere Dage. Da vi var bange for Kulmangel, og Trossen sprang, signaliserede vi til Skibet, der var paa Slæb, at vi maatte søge Land, og at de maatte gaa i Baadene. En hel Del druknede ved den Lejlighed. Dette og de usikre Forhold og min Hustrus Ønske om, at jeg skulde komme hjem, gjorde, at jeg nu ikke mere havde Lyst til at blive derude, efter at jeg i 5 Aar havde været i japansk Tjeneste, indtil 1882.

Jeg vilde egentlig have rejst hjem over Amerika, men Skibet, der gik, var overfyldt. Jeg havde allerede truffet Aftale med Stewarden om at komme med som blind Passager, men saa viste der sig Skibsejlighed med en fransk Postdamper til Marseille. Herfra tog jeg hjem over Svejts i 1882. Dengang jeg kom hjem, boede min Hustru hos Peter Callesen i Nygade. Da hun nødigt vilde, at jeg skulde gaa til Søs igen, foreslog hun, at jeg skulde oprette et Vaskeri og Strygeri. Jeg købte saa denne Ejendom her i Slotsgade, og anlagde et stort Dampvaskeri og en Badeanstalt. Og saa hængte vi i,

men min Hustru blev syg og maatte flere Gange opereres, og hun døde saa i 1888. Da var min ældste Datter Anna 15 Aar og den yngste Thoma et Aar gammel.

* * *

Da Borgmester Vreden valgtes.

Kort efter min Hjemkomst i 1882 skulde der være Borgmestervalg. Der var opstillet 3 Kandidater, og det rygtedes, at Tyskerne vilde splitte deres Stemmer mellem de to, da Danskerne ikke plejede at deltage i Valget. Advokat B e k k e r fik saa Danskerne samlet og foreslog, at de skulde stemme paa den tredie, V r e d e n, da han antagelig ikke vilde være den daarligste for os, siden Tyskerne slet ikke vilde have ham. Bekkers Forslag vedtoges, og da Valget kom, blev Vreden til Tyskernes store Forbavselse valgt. Og da han saaledes skyldte Danskerne sit Valg, kunde vi selvfølgelig vente et mere neutralt Styre fra hans Side.

Borgmestervalget gjaldt i 12 Aar. 1894 kom Borgmester Vreden derfor paa Valg igen og valgtes paany ved Hjælp af de danske Stemmer. Men Byens tyske Spidser sendte en Besværing over Borgmesteren til Regeringen i Slesvig og bad om, at Valget ikke maatte blive stadfæstet. I to Maaneder sad den valgte Borgmester saa uden at være stadfæstet, medens Michael J e p s e n fungerede som Borgmester.

En mørk Aftenstund kom Vredens Datter til mig og bad mig om at komme hen til ham. Jeg efterkom Opfordringen, og Borgmesteren meddelte mig da, at han havde haft Besøg af en Mand fra Regeringen i Slesvig, der skulde undersøge de 14 Klagepunkter.

som Tyskernes Besværing over ham indeholdt. Han udtalte, at alle Punkter var bleven undersøgt, og der var kun ét, som havde Betydning: at han var for danskvenlig; i denne Henseende var Regeringen »sehr empfänglich.«

— Kan De nu ikke hjælpe mig, sagde Borgmester Vreden efter at have klarlagt Sagen for mig.

— Ja, De ved jo, hvad jeg er, svarede jeg. Jeg synes, at De skulde have henvendt Dem til Deres tyske Venner!

— Mine tyske Venner! Rotterne har forladt det synkende Skib.

— Ja, naar De sender Bud efter mig, maa De vel ogsaa have tænkt Dem en Maade, hvorpaa det er mig muligt at hjælpe Dem.

— Ja, jeg har nu i et Par Maaneder siddet og udarbejdet en Statistik, hvorefter jeg har faaet Byens Gæld reduceret fra Aar til Aar.

— Det taler til Deres Fordel. Maa jeg tage dette Materiale med, skal jeg forsøge, hvad der kan lade sig gøre.

Borgmester Vreden overlod mig Materialet og jeg tog det med om til H. P. Hanssen og fik det trykt. Jeg overleverede det derpaa til Kaptajn Overbeck og bad ham bringe det i de rigtige Hænder. Det skete, og Resultatet blev, at der rejste en Deputation til Regeringen i Slesvig for at bede om at faa Borgmesterens Valg stadfæstet, hvad der ogsaa skete.

Engang i Slutningen af Halvfemserne, skulde Gustav Johannsen holde et Møde paa »Danmark«, og da jeg kom derud, saa jeg Vreden sidde helt alene ved et Bord. Jeg tænkte, at han vist vilde blive glad, om jeg satte mig hen til ham. Det gjorde jeg. Saa siger han:

— Denne Gustav Johannsen er dog en Pokkers-Karl. De kan tænke Dem: Jeg har faaet Ordre af Regeringen til personligt at overvære dette Møde, og da jeg kommer herud, gaar jeg hen og forestiller mig for J. og forklarer ham det. Og saa siger han, idet han klapper mig paa Skuldren: »Det kan De saa roligt gøre, vi danske gør Dem ikke noget«. Tænk Dem, at sige saadan noget til mig, Politimesteren!

Da Sara Offersen skulde udvises.

Efter Mødet maatte Gustav Johannsen blive en Times Tid for Togets Skyld, og jeg blev da hos ham for at følge ham til Toget. Mens vi stod paa Bane-gaarden, kom min Datter Marie løbende: »Far, skynd dig at komme hjem. Politiet er der og spørger, om vi har danske Undersaatter.« — Da jeg kom hjem, var vor Pige Sara Offersens Moder og hendes Moster der. De græd og jamrede, at nu skulde Pigen udvises. Jeg gav saa Pigen Ordre til at gaa hjem med sin Moder, og afvente, hvad der videre vilde ske. Næste Morgen, da jeg kom hjem fra min Morgen-tur i Hjelm Skov, kom Politibetjent Matzen:

— Ja, jeg var her i Gaar for at spørge, om De har danske Undersaatter.

— Ja, det er jo godt, Matzen, men jeg har ingen.

— Jamen Frøken Offersen da

— Hun er her ikke mere. Jeg har jaget hende hjem.

— De vil da vist have hende igen?

— Nej, det vil jeg ikke.

— Men hvor er hun da nu?

— Hun er vist hos sin Moder.

Paa denne Maade slap Sara Offersen for at blive udvist.

Da »Folkehjem« blev købt.

Dengang Tyskerne under Køllerpolitiken forbød Værterne at give Lokaler til vore Møder, sad Værten paa »Schweitzer-Halle«, smaat i det. Vi fik Pavillonnen til Leje til et Møde, og han blev som Følge deraf chikaneret af Myndighederne. Vi besluttede saa at se at faa en egen Bygning. Der blev set paa en Byggegrund paa Karpedam, men vi var enige om, at det var bedre at faa »Schweitzer-Halle«. H. P. Hanssen, M. Andresen og jeg talte sammen om Sagen, og vi blev enige om, at der kunde gives 30,000 Mark, men vi var klare over, at der ikke maatte komme det mindste ud om Planerne.

Værten blev saa kaldt op til H. P. Hanssen, og vi spurgte ham, om han vilde sælge.

— Ja, det vilde han nok.

— Hvad vil De have?

— 30,000 Mark.

— Det vil vi ogsaa give, men paa den Betingelse, at De herfra gaar med hen til Advokaten og faar Kontrakten underskrevet. Siger De, at De først vil hjem og tale med Deres Kone, er vi ikke Købere.

Værten betænkte sig lidt og sagde saa ja. Andresen og jeg gik straks med ham hen til Advokat Stahn og fik Købekontrakten i Orden med det samme. Og dermed var »Folkehjem«, som det nu blev kaldt, paa danske Hænder.

Næste Dag gik jeg til Stahn og sagde til ham:

— Jeg vil lade Dem vide, at vi har købt »Schweitzer-Halle« til den danske Forening. Jeg vil gerne spørge Dem, om De holder af, at jeg kommer til Dem med den Slags Forretninger?

— Jeg er Notar, og naar De kommer med en Sag, skal jeg bringe den i Orden.

— Ja, det ved jeg, men jeg vil gerne vide, om De holder af, at jeg kommer.

— Ja, hvis jeg nu siger Nej, saa gaar De direkte til Advokat Paul Müller i Flensborg.

— Ja det gør jeg.

— Es ist mir sehr angenehm, wenn Sie zu mir kommen.

— — —

Paa »Folkehjem« blev vi ofte chikanerede af Myndighederne. Engang var der bleven anmeldt et Selskab, en Forening fra Als, paa Udflugt til Aabenraa, som ønskede at benytte »Folkehjems« Lokaler og Restauration. Jeg gik op og spurgte Borgmesteren, om vi kunde faa Lov til at skænke Øl for dem, da de selvfølgelig gerne vilde have noget at drikke til Maden.

Borgmesteren svarede Nej!

Jeg gik saa hen til Ølhandler Christensen, og bad ham om at møde med sin Ølvogn paa Folkehjem, naar Selskabet ventedes. Og da Alsingerne kom, kunde de købe saa meget Øl, de vilde, ved Ølvognen. Jeg meddelte dem saa, at hvis der var nogen, som ønskede at faa en Toddy, kunde det ogsaa lade sig gøre. Lige overfor Folkehjem boede en Vinhandler Meyer, hvor de kunde købe Rom. Varmt Vand og Sukker kunde de faa paa Folkehjem.

Saaledes efterkom vi Gæsternes Ønsker, og det morede os kun, at den tyske Avis skældte ud derover Dagen efter.

Da den tyske Borgmester inviteredes til Bal i Frederiksklubben.

Advokat Paul Müller i Flensborg brugte jeg meget. Han var tysksindet, men en rettænkende

Mand. Da Myndighederne havde erklæret Frederiksklubben for politisk, var jeg en Dag i Flensborg, og jeg benyttede saa Lejligheden til at opsøge Paul Müller i hans Privatlejlighed. Han var meget imødekommende.

— Jeg vil gerne høre Deres Mening om en Sag: Er der ingen Mulighed for, at danske kan komme sammen med deres Damer og mere sig?

— Jo, det kan de godt. I Aabenraa er der da altid Spektakel, her er der ingenting i Vejen.

— Vor Forening er erklæret for politisk. Hvordan skal vi nu bære os ad? Jeg vil sige Dem, at som De siger mig det, gaar jeg hjem og gør det.

— Ja, saa gaar De hjem og lejer et Lokale og indbyder, hvem De vil, og naar De har Fortegnelsen over de indbudte, gaar De med den til Borgmesteren og anmelder Sammenkomsten.

— Ja det kan jeg jo gøre for en enkelt Gang, men skal jeg indbyde dem hver Gang, bliver det mig for dyrt.

— De kan jo lade Folk betale.

— Er det tilladt?

— Ja, det er tilladt.

Jeg tog saa hjem og lejede Salen paa »Danmark«, indbød Frederiksklubbens Medlemmer og satte Paul Müllers Navn øverst paa Listen og sendte ham en skriftlig Invitation; tog Kaptajn Schütt med og gik op til Borgmester Rickmers, anmeldte Sammenkomsten og indbød ham til den.

— Han vilde dog gøre mig opmærksom paa, at han var preussisk Embedsmand.

— Ja, men som De ser, er der ogsaa andre preussiske Embedsmænd, der er indbudt, Advokat Paul Müller fra Flensborg.

— Kommer Paul Müller? spurgte Borgmesteren ganske duperet.

— Om han kommer, ved jeg ikke, svarede jeg, men han er indbudt.

— Ja, jeg skal ikke lægge Hindringer i Vejen for Sammenkomsten.

— Maa jeg bede om at faa det skriftligt.

Jeg fik den skriftlige Tilladelse, og Ballet blev holdt. Det var det første Bal, som Frederiksklubben holdt, efter at den var erklæret for politisk. Dermed var Isen brudt, og kort efter blev saa »Selskabelig Forening« dannet. Aftenen fik forøvrigt en sørgelig Afslutning, idet en af Deltagerne, Kaptajn Schütt, døde af et Slagtilfælde under Ballet.

Da Frimenighedskirken skulde bygges.

Ved Aarhundredeskiftet havde Pastor R. Thomsen holdt Gudstjenester paa Colosseum og senere i den lille Sal paa Folkehjem og samlet en lille Menighed her. Vi slog os da sammen for at bygge en Kirke. Folkehjem gav fri Grund. Efter at vi havde købt »Schweitzer-Halle«, var der kun Adgang til Marken bagved ad Markvejen fra Frydendal ved Gartner Jacobsens Grund. Jeg hævdede, at Marken vilde faa langt større Værdi som Byggegrund, hvis vi havde en direkte Adgang fra Chausséen, men saa var det nødvendigt, at vi købte en Ejendom ved Chausseen. Det var vi alle enige om med Undtagelse af M. Andresen. Han gik dog med paa Betingelse af, at Ejendommen, »Villa Emmy«, som vi maatte købe, skulde skrives paa mit Navn. Vi købte saa Villa »Emmy« af Købmand P. Neumann.

Da jeg havde købt den, sendte jeg en Forespørgsel til Magistraten, hvordan de ønskede, at

Vejen skulde være ned til Chausseen for at blive offentlig Vej, da jeg havde i Sinde at anlægge en offentlig Vej op til Grundstykket. Der blev svaret, at Spørgsmaalet slet ikke vilde blive behandlet, før der fra mig forelaa et skriftligt Tilsagn om, at jeg vilde føje mig i alt, hvad de forlangte. Jeg svarede herpaa, at nu lagde jeg Vejen an. At anlægge en Vej paa min egen Grund havde jeg nemlig Lov til. Lige foran Vejen kom der til at staa et Træ, ligesom ogsaa Grøften hindrede Tilslutningen til Chausseen. Det var netop kort før det Tidspunkt, da Byen skulde overtage Kolstrup ved Indlemmelsen, og Byen kunde derfor foreløbig svare, at den intet havde med Sagen at gøre. Jeg rejste saa til Vejinspektøren i Haderslev, Fischer, der havde med Vejtilsynet at gøre, og forelagde ham Sagen, og viste ham Kortet.

— Det er jo noget, Byen skal ordne.

— Men Byen har ikke overtaget det endnu. Men maa jeg sige, at De ikke har noget imod det?

— Ja, det er jo en Forskønnelse af Vejen, svarede han.

Jeg kom saa hjem og gik op til Borgmesteren med Fischers Tilladelse, og Borgmesteren svarede, at han selv vilde tage til Haderslev og tale med Fischer derom. Jeg havde imidlertid ladet Rørene lægge i Grøften og gjorde Tilslutningen til Chausseen i Stand.

— Jeg har været derude, sagde Borgmesteren, og set paa det. Træet maa ikke tages bort, det er en Pryd for Chausseen.

— Men Rørene?

— Ja, det er jo en Forbedring. — Dem kunde jeg faa Lov til at lade ligge.

Saa blev Vejen gjort i Stand, og Kaptajnerne paa

Chausséen gik og saa paa det Træ, der stod der lige for Vejen, og de morede sig derover.

— Skal det Træ blive staaende der? spurgte de.

— Ja det skal.

— Hvorfor dog det?

— For det skal staa som et Vidne om vor Borgmesters Uskyldighed, svarede jeg.

Men kort efter sendte Borgmesteren Raadhusbudet Schnoor op til mig: Jeg skulde sige fra Borgmesteren, om De ikke vilde tage det Træ væk.

— — Jo, det skulde jeg nok, svarede jeg.

— — —

Saa blev Kirken bygget. Under Opførelsen blev vi ofte chikaneret af Myndighederne, idet Arbejderne blev jaget væk tre Gange af Politiet, men vi blev ved, og endelig stod Kirken færdig.

Halvdelen af Villa »Emmys« Grund laa sydfor Vejen op til Kirken. Denne Byggeplads var Asmus Johansen fra Varnæs Stationskro Liebhaber til, og vi kom overens om en Pris af 5 Mk. pr. Kvadratmeter. Jeg gik saa til Advokat Tüchsen for at faa Kontrakten i Orden, men fik saa pr. Brev Anmodning om at skaffe forskellige Dokumenter fra Katasterkontoret. Jeg svarede, at naar jeg havde taget ham til Advokat, mente jeg, at det var hans Pligt at skaffe de nødvendige Papirer til Veje. Herpaa svarede han, at det lod til, at jeg ikke vilde forstaa ham, han vilde derfor ikke have mere med mig at gøre. — Samtidig havde jeg anmodet ham om at faa det omtalte Stykke Vej overdraget til Byggeselskabet »Folkehjem«, men til den allerbilligste Pris. Men da det kom til Stykket, viste det sig, at han havde sat Prisen meget høj, saa Omkostningerne blev store. Det fik vi saa lavet om til det halve.

Saa kom Johansen og meddelte, at Tüchsen ikke vilde have med Kontrakten at gøre. Godt, saa gaar vi til Advokat Stahn, sagde jeg. Og her fik vi saa Sagen i Orden, men det var, som om han ogsaa vilde gøre Vanskeligheder først. Næste Dag gik jeg hen til ham og fortalte, at vi først havde været hos Tüchsen. »Sehr angenehm«, sagde Stahn. Saa skulde Grundstykket lægges ud til Byggepladser. Jeg vilde lægge en Vej midt igennem Grundstykket fra Syd til Nord. Jeg gik saa til Stahn og sagde: De er Medlem af Byraadet. Jeg vil nu spørge Dem, om vi ikke kan komme over dette uden Chikanerier. Stahn lovede at tale med Borgmesteren, men denne indvendte, at det jo blev en ren dansk Koloni.

— I Villa »Emmy« bor der en tysk Postembedsmand, og nu har vi solgt en Byggeplads til Asmus Johansen, der er tysk.

— Er han tysk? Vi regnede ham for dansk.

— Nej, ham maa De gerne beholde.

Jeg indgav saa et Andragende om at faa Lov til at lægge Vejen som omtalt, men fik Afslag, hvorefter jeg meddelte Magistraten, at nu lagde jeg Vejen der og kaldte den »Fischers Vej«. Svaret herpaa lød, at det var en Uforskommethed, at jeg vilde give en offentlig Vej Navn, det havde jeg slet ikke Lov til, det bestemte de. — Der var endog Forslag fremme om at kalde Vejen »Bismarcks Vej« i Stedet for »Fischers Vej«.

Ich verstehe ja kein Dänisch — Ich auch nicht.

Da Folkehjem var købt, dannedes Byggeselskabet Folkehjem. Da det var bleven offentlig bekendtgjort, blev jeg stævnet op paa Politikontoret. Her stod, da jeg kom, Skriveren J o h n s e n og talte med en Mand

fra Byen paa godt Aabenraa-Dansk. Jeg ventede, til de var færdige, og saa kom Johnsen med Avisen, hvor Bekendtgørelsen stod, og sagde paa Tysk:

— Her staar en Bekendtgørelse saadan og saadan, vi vil gerne have en Forklaring.

— Ja, jeg vidste intet andet, end hvad der stod i Avisen.

Johnsen gik saa ind til Bysekretær Usinger og kom lidt efter tilbage igen:

— Ja es steht hier: »Byggeselskabet Folkehjem«, das ist ja Dänisch, und ich verstehe ja kein Dänisch.

— Und ich auch nicht.

Johnsen, der var født og hjemmehørende her og talte lige saa godt Dansk som Tysk, blev noget rød i Hovedet, gik ind til Usinger igen og bad mig komme derind. Hr. Usinger lod saa tage en Protokol og de begyndte at notere mine Personalier. Da vi var færdig med det, og han vilde gaa videre, siger jeg:

— Nu synes jeg, det kan være nok, nu har De faaet alle de Oplysninger, De kan faa, og De faar ikke mere, og De faar heller ikke min Underskrift.

— Jamen det kunde jeg da godt osv., mente Hr. Usinger.

— Men De faar nu ikke mere, svarede jeg, og dermed gik jeg.

Da mine Brødre skulde have været udvist.

Landraad Bonin var en skikkelig Mand. Han gav flere Gange mine to Brødre Anton og Harald, der var udviste, Lov til at komme hjem paa Besøg. Men sidste Gang vilde Landraaden ikke anbefale Tillaelsen, fordi Gustav Johannsen var fremkommen med en eller anden Udtalelse.

— Det kan de dog ikke gøre for, sagde jeg til Landraaden, da jeg forhandlede med ham derom.

— Men de uskyldige maa lide med de skyldige, svarede han.

Da min Broder saa skrev, om han kunde komme, gik jeg til Borgmester Vreden.

— Ich weiss von nichts, sagde han, lassen Sie ihn ruhig kommen.

— Men hvis han nu bliver meldt?

— Dann gebe ich Ihnen einen Wink.

Saa kom Anton og blev her i 8 Dage, og da det gik godt, tænkte Harald: Kan det gaa med Anton, kan det ogsaa gaa med mig! Og saa kom han ogsaa og boede hos min Søster paa Skibbroen, Fru Michelsen. Vi blev saa enige om en Dag at tage en Tur til min Søster i Løjt. Nogen Tid efter fik jeg et Vink fra Vreden, og Anton rejste med Middagstoget. Om Eftermiddagen kom Betjenten og spurgte efter min Broder.

— Min Broder er allerede rejst, men han har ganske vist været her.

— Det var da mærkeligt.

— Ja, men han er væk.

Jeg gik saa ned til min anden Broder. Her havde Lebermann, en anden Betjent, allerede været, men Harald havde sagt til ham:

— Det er jo slet ikke mig, men min Broder, De er sendt efter.

— Jamen De maa dog hellere følge med, mente Lebermann.

— Nej, gaa De hellere hjem og faa bedre Besked, — og saa gik Lebermann.

Vi blev nu enige om, at Harald skulde tage med

Damperen næste Morgen, og da han var borte, kom Betjenten igen, men da var det for sent. Vi fik ogsaa at vide, at der havde været en Betjent i Løjt.

Min Datter Jennys Bryllup.

Min Datter Jenny var bleven forlovet med en Søn af min tidligere omtalte gamle Kaptajn, Martin Drescher. Hans Forældre boede dengang i Vejle, og til Brylluppet i 1898 vilde vi gerne se Familien samlet. Jeg gik saa op til Landraad Uslar og forklarede ham, at vi gerne vilde have mine to Brødre med til min Datters Bryllup. Han vidste, at Landraad Bonin tidligere havde anbefalet Tilladelsen til mine Brødres Besøg. Nu vilde jeg gerne vide, om han ogsaa vilde anbefale det.

— Det er jo kun i Anledning af Brylluppet.

— Ja.

— Saa vilde han nok anbefale det.

Jeg gik derpaa hjem og skrev en Ansøgning og spurgte ham, om den var saadan, som han syntes den skulde være og vilde anbefale.

— Ja, den vil jeg anbefale.

— Saa kan jeg vel betragte det som i Orden og faa Papirerne i Stand paa Civilstandskontoret.

Jeg fik det altsammen i Orden, men hørte intet til Ansøgningen. Et Par Uger før Bryllupsdagen, gik jeg atter op til Landraaden:

— Nu er det paa Tide at indbyde Gæsterne, og jeg har endnu intet hørt fra Dem.

— Lige i dette Øjeblik er Svaret kommet og det er et rent Afslag.

— Det forbavser mig i allerhøjeste Grad.

— De tror vel, at jeg har anbefalet det, naar jeg har lovet det?

— Naar De siger det, maa jeg tro det. Men det forbavser mig, at Deres Anbefaling har haft saa ringe Betydning.

Da forstod han, at jeg vidste, at han havde løjet.

— Men nu holder vi Bryllup her paa Civilstandskontoret og i Kirken, og rejser saa til Danmark og holder Festen der, for mine Brødre skal med.

Det gjorde vi. Men Landraad Uslar har aldrig glemt mig dette, og jeg tror, at det har været en medvirkende Grund til min Udvisning. Da den kom, gik Uslar og spejdede efter, om det blev til noget med Flytteforberedelserne.

Min Udvisning.

Det var en Morgen i Aaret 1902. Jeg sad og drak Kaffe, da der kom en Politibetjent. Han skulde hilse fra Borgmesteren, om jeg ikke vilde komme derop, da han gerne vilde tale med mig.

— Jo, men jeg staar i Begreb med at rejse til Flensborg. Vil De sige til Borgmesteren, at jeg skal komme, naar jeg er vendt hjem fra Flensborg. Men jeg kan ikke sige bestemt, om det bliver i Dag.

Saa gik Betjenten med den Besked, men kom straks tilbage og skulde sige, at da jeg dog gik Raadhuset forbi, vilde Borgmesteren bede mig komme op, han havde nemlig en meget vigtig Meddelelse at gøre mig.

— Jo, hils Borgmesteren og sig, at jeg skal straks være der.

Jeg gik saa paa Vejen til Banegaarden ind til Borgmester Rickmers. Han rejste sig op med et Papir i Haanden og sagde:

—De har i 1870 søgt om at blive preussisk Undersaat.

— Det er saa længe siden, at jeg ikke kan huske Enkeltheder.

— Vil De anerkende dette som Deres Underskrift? og Borgmesteren rakte Papiret hen imod mig.

— Ja, svarede jeg efter at have set Underskriften.

— Hvad Landraaden dengang har gjort,*) erklærer jeg nu for ugyldigt, og som Følge deraf er De dansk Undersaat. Saa har jeg at meddele Dem, at De er udvist og har at være ude af Landet inden 14 Dage.

— Ja, svarede jeg, det vil jo vise sig.

— Ja ellers bliver De transporteret bort, og hvis De vender tilbage, bliver De arresteret.

— Ja det vil altsammen vise sig.

— Vil De skrive dette under?

— Nej, jeg vil ikke.

— De nægter Deres Underskrift?

— Ja, jeg tillader mig at nægte min Underskrift, og saa vil jeg meddele Dem, hvad jeg allerede har meddelt Deres Betjent, at jeg skal til Flensborg og har ikke Tid mere. Godmorgen, Hr. Borgmester.

Dermed gik jeg. Paa Vejen til Banegaarden gik jeg ind til M. Andresen og fortalte ham Sagen og rejste saa til Flensborg, Der traf jeg forøvrigt Landraad v. Uslar, der saa meget forbavset paa mig. Paa Hjemvejen traf jeg Redaktør Lebeck i Toget, hvem jeg fortalte, hvad der var sket. Da jeg kom hjem, var hele Byen fyldt med Rygter om min Udvisning.

Da den 14 Dages Frist var forløben, kom Politibetjent Matzen om Aftenen og meddelte mig, at han skulde rejse med mig næste Morgen, om jeg vilde holde mig rede. Næste Morgen kom han atter. Han siger saa:

*) Se Side 189.

— De vil vel nok selv komme ud paa Banegaarden, saa gaar jeg i Forvejen.

— Ja, gaa De kun, Matzen, jeg skal nok komme.

Da jeg kom derud, sagde Matzen, at han havde Ordre fra Borgmesteren, at hvis jeg selv vilde løse Billet, maatte vi rejse paa II. Klasse.

— Nej, tag De kun Billet til os begge, svarede jeg.

I Vojens traf det sig, at gamle Skrumsager kom ind i Kупeen og satte sig ved Siden af mig, og jeg fortalte ham, i hvilken Anledning jeg var paa Rejse. Da vi kom til Sommersted, sagde Matzen, om jeg ikke selv vilde tage Billetten nu, saa vilde han staa ud, hvortil Skrumsager svarede:

— Det kan De saa roligt gøre, Matzen, jeg skal nok passe paa ham.

Da jeg vidste, at de vilde vente mig tilbage med Aftentoget for at arrestere mig, foretrak jeg at blive i Vamdrup og sove i Hotellet i Stedet for i Fængslet i Aabenraa. Om Aftenen kunde jeg nemlig ikke protestere imod Fængslingen, der kun maatte anvendes, naar der forelaa Mistanke om Flugt, og det kunde der jo ikke godt være Tale om i dette Tilfælde. Jeg kom saa først hjem med Morgentoget, og der var da heller ingen Betjent paa Stationen.

Men straks efter at jeg var kommen hjem og sad og drak min Kaffe, kom Politibetjenten og erklærede mig for arresteret.

— Ja, det er godt, svarede jeg, sæt Dem nu blot ned, til jeg har drukket min Kaffe.

Da vi kom op paa Raadhuset, var Bysekretær Usinger endnu ikke kommen. Jeg ventede, til han var kommen, hvorefter han begyndte at optage Protokol og spurgte, hvorfor jeg var vendt tilbage, da jeg jo var udvist.

— Fordi jeg mener, at det er med Urette, da jeg ikke er dansk Undersaat.

— Kan De bevise det?

— Jeg har nu været her hjemme i ca. 20 Aar, og hele Tiden været tysk Undersaat. Jeg mener derfor, at det er Dem, der skal bevise, at jeg ikke er det.

Det førte Usinger til Protokol, jeg underskrev denne, efter at jeg havde gennemlæst den. Saa erklærede han, at jeg kunde gaa, der vilde nu blive indledet en retslig Undersøgelse imod mig.

Noget efter min Udvisning kom L i s e J ü r g e n s e n, tidligere Amtsdommer Gehejmeraad Jürgensens. Søster ind til mig og sagde: — Ja, jeg er jo tysk, men dette her er Uret! Nu skal De bare ikke gi' Dem!

Den retslige Undersøgelse begyndte saa, og Sagen kom for først for Nævningeretten her i Aabenraa, og Dommen lød paa, at jeg var dansk Undersaat. Sagen gik saa videre til Landsretten i Flensborg, der ligeledes dømte mig til at være dansk Undersaat.

Herfra blev den appelleret til Overlandsretten i Kiel, Højesteret, der kom til det Resultat, at jeg ingen Udlænding var, da det, at mønstre om Bord i et dansk Skib ikke var det samme som at flytte til Danmark, hvad de andre Underinstanser havde erklæret at være Tilfældet.

Jeg forlangte nu at blive optaget paa Valglisten, men det nægtede Myndighederne, og jeg maatte saa klage til Distriktsudvalget i Slesvig. Det viste først Klagen tilbage med den Begrundelse, at jeg ikke var optagen paa Borgerlisten; saa kunde jeg heller ikke komme paa Valglisten. Jeg fandt denne Begrundelse noget mærkelig, da det jo var Myndighederne selv, som havde strøget mig paa Listen.

Jeg tog saa til Flensborg til Advokat Crespel og bad ham indgive en Klage, saaledes at den ikke kunde vises tilbage paa Grund af Formfejl. Da jeg i lang Tid ikke hørte fra Crespel, bad jeg H. P. Hanssen, der en Dag skulde til Flensborg, om at spørge Crespel, hvad det blev til. H. P. Hanssen kom hjem og meddelte, at min Sag skulde for om 8 Dage, og han raadede mig til at tage til Flensborg og tale med Crespel. Men inden jeg kom til at rejse, fik jeg sendt et trykt Formular, at min Sag skulde for den og den Dag, og saa tilføjedes der: »Ihr Erscheinen tut nicht nötig«.

Da jeg ikke havde Tillid til Crespel, sagde jeg til H. P. Hanssen, at nu tog jeg ikke til Flensborg, men nu tog jeg selv til Slesvig den Dag, min Sag skulde for.

Saa rejste jeg derop og tog ind paa Hotellet, der laa ligeoverfor Distriktsudvalgets Lokaler, og bestilte mig en Frokost. Mens jeg sad der, traadte pludselig Hr. Crespel, der var kommen med et senere Tog, ind og blev højlig forbavset over at se mig. Jeg spurgte, om jeg ikke maatte bestille Frokost til ham med, men han undskyldte sig, han skulde hen og have sig barberet, men han bad mig om at passe paa sin Dokumentmappe. Jeg havde ham imidlertid mistænkt for, at han skulde hen at fortælle Distriktsudvalget, at jeg var kommen til Stede. Da der var gaaet en Tid, og han ikke kom tilbage, bad jeg Værten om at tage Vare paa Mappen og give den til Advokaten, naar han kom, hvorefter jeg gik over i Retsbygningen, og saa, at min Sag stod som Nr. 3 eller 4 paa Dagsordenen.

Noget efter kom Crespel, men da Turen kom til min Sag, sprang de den over, saa den blev en af de sidste, og vi kom først for langt hen paa Dagen.

Retten var anbragt ved tre Borde i Hesteskoform. Ved Tværbordet for oven sad 3 Dommere, til Venstre Bisidderne og til Højre Referendarerne. Længere nede i Salen var der anbragt to Smaaaborde. Da vi kom ind, rejste Formanden sig og pegede paa de to Smaaaborde. Crespel tog Plads ved det ene og jeg ved det andet. Saa gav Formanden en af Referendarerne Ordre til at læse Sagens Akter fra Overlandsretten i Kiel op, og da han var færdig, gav han Ordet til Crespel, der saa holdt en lang Tale, som jeg hverken kunde finde Begyndelse eller Ende i, og Dommerne antagelig heller ikke. Saa siger Dommeren:

— Det er altsammen rigtig godt, men skal vi ikke gaa over til det brændende Punkt: Er det, at mønstre i et dansk Skib, det samme som at flytte til Danmark?

Saa rejste jeg mig og sagde:

— Maa jeg bede om Ordet?

Ingen svarede.

— Jeg tillader mig saa at gøre Dem opmærksom paa, at det brændende Punkt er *O p t i o n e n*.

— *D o m m e r e n*: Da haben Sie Recht.

— Saa maa jeg gøre Dem opmærksom paa, at jeg aldrig har operet.

D o m m e r e n: So—o, Sie wollen leugnen, jemals optiert zu haben?

Da Ordet »leugnen« forekom mig at have saa nær Forbindelse med »Løgn«, og jeg opfattede det i den Betydning, svarede jeg:

— Das Leugnen bin ich nicht gewohnt, was ich sage, ist die Wahrheit.

— So—o, Sie wollen einen königlichen preussischen Landrat beschuldigen, dass er falsche Doku-

mente ausgestellt hat! — Saa satte han sig ned og lo højt: Ha—ha—ha — —

Saa gik jeg lige hen for Dommeren og sagde:
— Hier wird nicht gelacht, mein Herr.

Det er jo vist noget ganske enestaaende, at en Dommer faar en Irettesættelse af Klageren. Dommeren blev siddende ganske stille, han har haft Følelsen af, at han havde forløbet sig, og kunde slet ikke komme til Vejret igen. Saa rejste den anden Dommer, der sad ved hans højre Side, sig op og førte Forhandlingen roligt videre.

Da Forhandlingen var ført til Ende, gik vi ud, men blev efter kort Tids Forløb kaldt ind igen.

Det meddeltes os, at Dommen vilde blive tilstillet os skriftligt.

Da vi kom ud og ned paa Hotellet, sagde Crespel: Ich bin noch ganz aufgeregt.

— Det er jeg ikke mere, svarede jeg, men dengang var jeg nær ved det.

Crespel udtalte forøvrigt — han havde talt med Dommerne bagefter — at min Sag »stod godt«. Det har dog næppe været hans alvorlige Mening. Endnu før jeg havde faaet Dommen meddelt, var de tyske Blade i Stand til at bringe Resultatet, og det lød paa, at Besværingen var afvist, og at jeg var dansk Undersaat. Samtidig fik jeg fra Hr. Crespel Meddelelse om, at jeg skulde lade Sagen gaa videre. Men som nævnt stode jeg ikke paa ham, og da jeg ikke ønskede en lignende Kendelse fra Overinstansen, Overforvaltningsretten i Berlin, saa det skulde gaa mig som Finnemann, lod jeg Crespel vide, at jeg ikke fandt Tidspunktet belejligt til at lade Sagen gaa videre. Og saadan staar den endnu: Jeg har en Høje-

steretskendelse for, at jeg ingen Udlænding er, medens en Melleminstans paa Klagevejen har afgjort, at jeg er dansk Undersaat.

Følgerne af de to Domme.

Nogen Tid efter at denne Afgørelse var falden, skulde min Søn optages paa Maskinistskolen i Flensborg. Der gjaldt her den Bestemmelse, at der for Udlændinge skulde betales 5 Gange saa meget som for Indlændinge. Min Søn kom nu hjem og fortalte, at Direktøren havde spurgt ham ud om hans Undersaatsforhold, som han ikke kunde hitte ud af. Han vilde henvende sig med en Forespørgsel til Myndighederne her. Jeg gav min Søn Højesteretsdommen med, men Direktøren skrev til Regeringen i Slesvig, hvordan han skulde forholde sig, og denne svarede — jeg fik en Kopi af Svaret — at min Søn skulde behandles som Udlænding.

Jeg betalte saa det 5dobbelte Beløb i Skolepenge, og da min Søn havde faaet Eksamen, og der var kommen en dansk Advokat i Flensborg, Ravn, sagde jeg til min Søn, at han skulde gaa op til Ravn og bede ham om at indklage de Penge, som jeg havde betalt for meget.

Sagen kom nu for Landsretten i Flensborg, her stillede Ravn Andragende om, at Landsretsdommer Dr. Hahn ikke maatte fungere som Dommer ved denne Sag, da han maatte betragtes som hildet af politiske Grunde. Dette Andragende afvistes, og Dr. Hahn førte oven i Købet Forsædet ved Forhandlingen.

Jeg var tilkaldt som Vidne, og da jeg skulde afhøres, forsøgte Dr. Hahn paa flere Maader at rette Angreb mod mig.

— Hvordan det forholdt sig med min Styrmands-eksamen?

— Den tog jeg i Flensborg i 1864.

— Men saa de andre Eksaminer?

— Ja, vi havde ikke andre Eksaminer at tage dengang.

— Hvor jeg havde været under Krigen i 1870?

— I Singapore.

— Hvorfor jeg ikke havde meldt mig dengang?

— Det havde jeg jo netop gjort, nemlig hos den tyske Konsul.

Det lykkedes saaledes ikke Dr. Hahn at finde noget, der kunde anvendes imod mig. Og da Forhandlingen var færdig, raadførte Retten sig om hvorvidt jeg skulde tages i Ed eller ej. Resultatet var, at jeg blev taget i Ed.

Saa siger jeg til dem:

— Da jeg nu staar under Ed, mener jeg, at det er min Pligt at meddele alt, hvad der vedrører denne Sag. Og jeg maa da meddele, at Kaptajn Overbeck har sagt til mig, at Kaptajn Ulderup har meddelt ham, at Dr. Hahn har sagt til ham om mig og min Udvisningssag: *H a m s k a l v i n o k f a a u d a f L a n d e t*«.

Dr. Hahn blev meget ilde berørt af min Udtalelse.

— Jeg kender ikke Kaptajn Overbeck.

— Men De kender Kaptajn Ulderup.

Dr. Hahn bad nu Ravn om at foranledige, at disse Udtalelser ikke blev omtalt i Pressen, hvad der selvfølgelig blev afslaaet.

— Saa siger Statsadvokaten, at det selvfølgelig ikke var sandt, hvortil jeg svarede:

— Jeg er ingen Løgner, det kan De selv være.

Det gik altsaa temmelig bevæget til ved Retsforhandlingen, og den vakte jo stor Opsigt. Dommen kom til at gaa Regeringen imod, og jeg fik mine Penge tilbage.

— —

Da Krigen saa brød ud, fik min Søn ogsaa Ordre til at møde, og denne Gang gav jeg ham Distriktsudvalgets Kendelse med, ifølge hvilken hans Fader var dansk Undersaat. Der blev sagt ham, at han skulde skaffe andre Papirer. Jeg sagde til ham, at han skulde skrive til den danske Konsul i Hamborg efter et dansk Pas. Og det fik han, og kunde altsaa ikke indkaldes til tysk Militærtjeneste.

Min Datter derimod havde et tysk Pas, og jeg selv havde et Pas som Hjemløs, saa Forholdet var lidt indviklet.

— —

De Pas eller »Personalausweis«, som vi havde under Krigen, gjaldt jo kun et Aar ad Gangen. Da det første Pas, jeg havde, var udløbet, bad jeg om at faa det fornyet, men der blev svaret mig paa Pas-kontoret paa Politikontoret, at mit Pas som Hjemløs ikke behøvede at fornyes.

Engang, da jeg var i Sønderborg under Krigen, blev Passene eftersat i Toget, og Underofficeren erklærede mit Pas for ugyldigt.

— Jamen saa sig mig blot, hvem der har Ret, De eller Pasmyndighederne i Aabenraa, der har erklæret, at dette Pas ikke behøver at fornyes.

Underofficeren blev nu meget stram og barsk og erklærede, at han kunde fratage mig Passet og lade mig transportere til Flensborg af en Soldat.

— »Dann tun Sie Ihre Pflicht«, svarede jeg.

Jeg blev saa ført til Flensborg til Kommandanturen og senere til Raadhuset, hvor man beholdt Passet, men gav mig et Bevis, saa jeg kunde rejse hjem. Jeg gik saa ned paa Paskontoret, der nu var paa Kredshuset, til Beissner, og fortalte, hvordan det var gaaet mig. Beissner svarede, at dette Pas ikke skulde fornyes, og udtalte, at disse Militære da heller ikke vidste eller forstod noget, men tilsidst erklærede han, at han vilde give os et nyt Pas.

Da jeg kom for at hente Passet og havde taget min Datter med for ogsaa at faa hendes Pas fornyet, kunde jeg, medens han nu var i Færd med at lave Passene i Stand, ikke lade være med at spørge ham, om han ikke kunde forklare mig, hvordan det kunde være, at min Datter først havde et tysk Pas og senere et Pas som Hjemløs, og min Søn et dansk Pas.

— Ja, jeg maatte jo have opteret og min Søn havde ansøgt om at blive dansk Undersaat.

— Nej, svarede jeg og kunde ikke lade være med at smile, saadan hænger det ikke sammen.

— Lachen Sie nicht, fo'r Beissner op, og begyndte at tage Sagen meget højtideligt.

Saa sagde jeg til min Datter, at hun hellere maatte vente og tage Passene med, for nu begyndte han at blive vred. Min Datter kom imidlertid hjem og meddelte, at nu vilde han slet ikke udstede noget Pas, men vilde klage til Landraaden, men næste Dag, da min Datter gik ned for at anmode om Passene, fik hun dem dog udleveret, efter at han havde ladet hende vente i lang Tid. Men nu stod der paa Passene: »Statsangehörigkeit: Dänemark«.

Da jeg kort efter kom op til Usinger paa Borg-

mesterkontoret, spurgte jeg ham, om han ikke kunde sige mig hvad jeg var.

— Das weiss ich wirklich nicht.

— Her paa mit Pas staar, at jeg er dansk Undersaat, men i saa Fald har Hr. Beissner jo slet ikke Lov til at udstede et Pas til mig, men det tilkommer det danske Konsulat i Hamborg.

— Ja, da haben Sie Recht, svarede Hr. Usinger.

Da jeg fik Pas til Hiort-Lorenzens Begravelse.

Da jeg under Krigen i Aviserne læste, at Etatsraad Hiort-Lorenzen var afgaaet ved Døden, kom jeg paa den Tanke at forsøge paa at faa et Pas for at kunne deltage i hans Begravelse. Jeg gik saa ned til Landraad Siemon, hvem jeg forøvrigt aldrig havde truffet før, men som vidste, at jeg havde med Uddeelingen af de af Hiort-Lorenzen indsamlede Penge at gøre. Landraaden rejste sig og kom hen imod mig og rakte mig Haanden. Jeg sagde, at jeg i Avisen havde læst ,at H.-L. var død, og nu vilde jeg gerne spørge, om det var muligt at jeg kunde faa et Pas for at komme over og deltage i hans Jordefærd.

— Ja, svarede Landraaden, han havde ogsaa læst om Dødsfaldet, og jeg skulde faa et Pas. Har De Fotografier med?

— Ja, jeg havde et og saa mit gamle Pas.

Landraaden telefonerede saa til Sekretæren og fik at vide, at der skulde 4 Fotografier til.

— Ja, saa vil jeg gaa og faa dem saa hurtigt som muligt. Jeg takkede ham og gav ham Haanden til Afsked. Fotografierne fik jeg saa færdig i Løbet af Formiddagen, fik Passet i rette Tid og kunde rejse med Toget Kl. 6 om Eftermiddagen.

I Korsør vilde jeg overnatte hos min Brodersøn, og jeg maatte laane hans sorte Tøj, da min Kuffert var gaaet forkert. Jeg kom først til Roskilde, da Begravelsen lige var forbi, men Familien var endnu samlet. Man var meget glad, fordi jeg var kommen, da jeg var den eneste fra Sønderjylland. Jeg fulgte med hen paa Kirkegaarden, hvor jeg lagde en Krans paa Graven.

Under Observationen af tyske Spioner.

Det var forøvrigt ikke den eneste Gang, jeg under Krigen fik Pas til Danmark. Min Datter, Fru Bossen fra Sønderborg, var bleven syg og maatte til København for at underkastes en Operation. Hendes Mand var indkaldt, og hun vil derfor gerne have mig til at ledsage sig. Jeg gik op til Bysekretær Usinger for at faa Pas. Han svarede, at jeg skulde skaffe Lægeattest for, at min Datter skulde til Behandling i København, og at jeg maatte ledsage hende. Efter at have faaet disse Papirer, gik jeg paany op paa Borgmesterkontoret. Da Borgmesteren ikke var til Stede, fik jeg den Besked af Hr. Usinger, at Borgmesteren nok vilde give min Datter Anna et Pas til at ledsage hendes Søster, men ikke til mig.

— Vil De meddele Borgmesteren, svarede jeg, at det er jeg ikke tilfreds med, og at jeg vil lade Sagen gaa videre til Regeringen i Slesvig.

Da jeg senere kom op til Borgmesteren, sagde jeg til ham: Jeg vil bede Dem om at gøre den Forandring, at det bliver mig, som faar Passet, for at jeg kan ledsage min syge Datter. Det er nemlig ikke det samme for hende, om det er hendes Fader eller hendes Søster, som ledsager hende under disse Forhold.

Men saa begyndte Borgmesteren:

— De er jo en af de allerværste Danskere, og saa kommer De oven i Købet med en Trusel om at ville lade Sagen gaa videre. Nu skal jeg vise Dem, at jeg ikke lader mig kyse!

— Jeg maa gøre Dem opmærksom paa, Hr. Borgmester, svarede jeg, at jeg ikke er kommen med en Trusel, men jeg kom med en Bøn. Men jeg maa jo antage, at De ikke er i Stand til at give mig et Pas. Men nu vil jeg meddele Dem, at jeg ikke vil lade Sagen gaa til Regeringen i Slesvig, men nu gaar jeg herfra lige om til H. P. Hanssen og beder ham om telegrafisk at sætte sig i Forbindelse med Ministeriet i Berlin for at faa udvirket, at jeg faar et Pas.

Saa begyndte Borgmesteren at hale i Land: — Ja, der kan jo være noget i, hvad De siger, at det ikke er det samme, om Deres syge Datter har sin Fader eller sin Søster med. De skal dog ogsaa altid have Deres Vilje sat igennem! Nu kan De komme i Morgen og hente Deres Pas, men jeg skriver deri, at De er hjemløs.

— Ja, skriv bare, hvad De vil, naar jeg blot faar Passet, svarede jeg.

Passet fik jeg saa, og vi kom til København. Under Opholdet her mærkede jeg flere Gange, at jeg var under Observation af tyske Spioner paa mine Ture fra Hotel »Hafnia«, hvor jeg boede, ud til St. Josephs Hospital. Jeg stod en Dag ved Avisskabet i Nærheden af Søvavillonen og saa en ung Mand, der iagttog mig skarpt og fulgte efter mig, da jeg gik videre, lige til Indgangen ved Hospitalet. Jeg vendte mig da om, og saa, at han straks drejede ind i en Sidegade, og flere Gange mærkede jeg, at jeg var under Observation. Engang havde jeg Besøg paa Hotellet af Dr.

Mackeprang, der vilde have mig med hjem, men jeg sagde til ham, at saa var det bedst, at vi ikke fulgtes ad, men gik hver sin Vej, for ikke at faa Ubehageligheder.

* * *

Efter Genforeningen.

Saa kom Afstemningstiden og Genforeningen, og mange smukke Oplevelser har jeg haft i den Tid. Jeg var en af dem, der ved Genforeningsfesten paa Dybbøl havde den Ære at overrække Kong Christian Guldhornene. Jeg var med ved Modtagelsen af det franske Krigsskib »La Marseillaise«, da det lige før Afstemningen ankrede op ude paa Fjorden, og jeg var med til at byde den engelske Flaade velkommen om Bord paa Verdens største Krigsskib »Hood«, og det var mig en Glæde, da jeg sad ved Siden af Kommandøren Admiral Sir Roger Keyes ved Middagen om Bord paa Skibet at kunne fortælle ham, at jeg var engelsk Kaptajn, og hvorledes jeg var blevet det i Singapore ved en Englænders Hjælp, da han var frisindet nok til at give mig den Attest, jeg manglede.

Genforeningen har for mig været den største Glæde, jeg har oplevet. Vi fik den Grænse, som jeg anser for den lykkeligste. Jeg tror, at det vilde have været en Ulykke for mit Fædreland, om den var kommen til at gaa sydligere, saa vi havde faaet flere Tyskere med. Men der kan selvfølgelig under de nye Forhold være noget, man nok kunde ønske anderledes, og det er for mit Vedkommende, at jeg synes mange danske er ikke tilstrækkelig klare over de nationale Opgaver, der endnu foreligger, og den Fare,

der endnu bestaar, hvis man ikke har Øje for den. Mange Danske mener, at nu efter Genforeningen er Opgaverne løst. Men Tyskerne arbejder energisk og har organiseret sig meget stærkt. De vil ikke anerkende Grænsen, og samler sig i Enighed, medens Danskerne tror, at der er Fred og ingen Fare, og at vi nu skal splittes og skilles i Partier. Men endnu trænger vi til Enighed. Der tales nu i Aabenraa mere Tysk paa Gaden og i Hjemmene end i min Barndom, og Sproget er det afgørende. Hvor Sproget tabes, kan Nationaliteten ikke holde sig. Det er Flensborg Beviset for. Det har vist sig, at i de gamle danske Familier i Flensborg, der før 1864 havde tysk Husprog, er Børnene alle bleven tysksindede. Her i Aabenraa, 4 Mil nordfor Flensborg, er der det ejendommelige Forhold, at vore Hjemmetyskere taler Dansk, til Trods for, at vi har været skilt fra Danmark i over 50 Aar. Men nu ligger Faren der, at Børnene, som her gaar paa tyske Skoler, kommer hjem, og taler Tysk med Forældrene; det kan iagttages, at efter Genforeningen bliver der i de tysksindede Familier lagt mere Vægt paa, at der tales Tysk i Hjemmene og paa Gaden.

Der agiteres af Tyskerne baade nord- og sydfor Grænsen, at Grænsen ikke anerkendes, og vi har fra dansk Side ikke Lov til at tro den hellige Grav velforvaret. Vi staar her som D a n m a r k s G r æ n s e v a g t, og vi staar som Vagt for Sproget. Det er det, der er det afgørende. Det er det, som skal samle os alle over Partierne.

Stamtavlen er udarbejdet efter Provst
Gøttigs Uddrag af Kirkebogen i 1894.

STAMTAVLE

